

Natura 2000 võrgustiku alade metsaelupaigatiüüpide ja -liikide administratiivsete kaitsemeetmete rakendamise kava

KESKKONNAAMET

ŠVEITSI-EESTI
koostööprogramm

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Kaasrahastanud Šveitsi riik majanduslike ja sotsiaalsete erinevuste vähendamiseks Euroopa Liidus.

SISUKORD

1. Sissejuhatus	4
1.2 Metsaelupaigatüüpide levik ja seisund Eestis	5
1.3 Metsaliikide ja metsadega seotud liikide seisund	7
1.4 Euroopa Liidu looduskaitsepoliitika	12
1.4.1 Loodus- ja linnudirektiiv	12
1.4.2 Elurikkuse strateegia	15
1.5. Siseriiklikud õiguslikud ja halduslikud meetmed	15
1.5.1. Looduskaitse seadus ja kaitse-eeskirjad	15
1.5.2. Metsaseadus	16
1.5.3. Metsade kaitse ja majandamine piiranguvööndis.....	17
1.5.4. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus	18
1.5.5. Väriselupaikade kaitse	19
1.6. Inventuurid ja uuringud	20
1.7. Riiklik seire	20
2. Mõjutegurid ja administratiivsed meetmed	21
3. Kaitse korraldamise põhimõtted	23
3.1. Otsustuspuu Natura 2000 võrgustiku aladel metsateatiste menetlemisel	23
3.2 Kaitsealuste ja kaitse-eesmärgina nimetatud liikide kaitsepõhimõtted Natura 2000 aladel metsateatiste menetlemisel	32
4. Raiete kumuleerumine	35
5. Teemakaardid	37
Lisad	47

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 25 lõikele 1 võib kaitstava loodusobjekti kaitse korraldamiseks koostada kaitsekorralduskava. Kaitsekorralduskava koostamise ja kinnitamise korra¹ alusel koostatakse administratiivsete meetmete rakendamist planeeriv kaitsekorralduskava, et vältida ebasoodsa mõju tekkimist Natura 2000 võrgustiku aladele jäävatele nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ (nn Loodusdirektiiv e LoD) lisas I nimetatud elupaigatüüpidele ja lisas II nimetatud liikidele ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ (Linnudirektiiv e LiD) lisas I nimetatud linnuliikidele ja selles nimetamata rändlinnuliikidele.

Käesoleva kava kontekstis tähendavad administratiivsed meetmed menetluslikke ja korralduslikke lahendusi, mida kasutatakse metsateatiste menetlemisel Natura 2000 aladel, et hinnata kavandatava tegevuse vastavust ala kaitse-eesmärkidele. Administratiivsed meetmed ei kehtesta uusi õiguslikke piiranguid, vaid ühtlustavad ja täpsustavad kehtivate õigusaktide rakendamist halduspraktikas ning aitavad otsustada, kas kavandatava tegevuse võimalik mõju on võimalik välistada või tuleb see hinnata keskkonnamõju hindamise menetluses.

Kaitsekorralduskava kinnitab Keskkonnaameti peadirektori asetäitja. Teave kava kinnitamise kohta avalikustatakse Keskkonnaameti kodulehel.

Käesoleva kava eesmärk on:

- kirjeldada metsaelupaigatüüpide ja -liikide kaitseks Natura aladel kehtestatud õiguslikke meetmeid;
- anda alapõhiseid soovitusi administratiivsete meetmete rakendamiseks;
- anda terviklik ülevaade Natura 2000 alade metsaelupaigatüüpide ja metsaliikide kaitse-eesmärkidest.

Kavas kirjeldatud kaitsemeetmete piisavuse hindamiseks viidi läbi keskkonnamõjude strateegiline hindamine (edaspidi KSH).

Kava koostamist koordineeris Keskkonnaameti looduskaitse planeerimise osakonna projekti koordinaator Gert Enno (tel: 5699 5307, e-post: gert.anno@keskkonnaamet.ee)

¹Keskkonnaministri 07. november 2022. a määrus nr 50 „Kaitsekorralduskava koostamise ja kinnitamise kord ning kaitsekorralduskava kinnitaja määramine”. Kättesaadav: [Kaitsekorralduskava koostamise ja kinnitamise kord ning kaitsekorralduskava kinnitaja määramine–Riigi Teataja](#)

1. Sissejuhatus

Vastavalt loodusdirektiivile ja linnudirektiivile on igal liikmesriigil kohustus kehtestada kaitstavate alade suhtes kaitsemeetmed, mille hulka kuuluvad ka kaitsekorralduskavad. Kaitsekorralduskavad peavad olema eraldi välja töötatud või lisatud muudesse arengukavadesse ning vastama aladel esinevate LoD I lisa looduslike elupaigatüüpide ja II lisa liikide ökoloogilistele vajadustele ning LiD lisa I nimetatud linnuliikidele ja selles nimetatud rändlinnuliikidele.

Käesoleva kava eesmärk on tagada, et metsaraie Natura 2000 aladel ei põhjustaks kaitse-eesmärkide seisundi halvenemist ega ohustaks ala terviklikkust loodusdirektiivi artikli 6 lõike 3 tähenduses. Kava keskendub metsaraiele (§ 28 Metsaseadus), töötades välja ühtsed administratiivsed meetmed ja põhimõtted, mis võimaldavad metsateatise menetlemisel hinnata, kas kavandatav tegevus võib tõenäoliselt avaldada Natura 2000 alale eeldatavalt olulist ebasoodsat mõju või kas mõju on võimalik välistada tingimuste järgimise kaudu. Kava ei hõlma teisi metsamaastikul esinevaid või metsa majandamisega seotud tegevusi (nt kuivenduse hooldus, kraavitamine, raadamine, infrastruktuuritööd), mis üldjoontes on seotud teiste arendustegevustega ning mille mõju tuleb hinnata KMH eelhindamise (edaspidi EH) või eraldiseisvalt keskkonnamõju hindamise (edaspidi KMH) käigus.

Käesolev dokument käsitleb kümnet LoD I lisa metsaelupaigatüüpi (kasutatakse ka LoD metsaelupaik või Natura elupaik). Nendeks on: 1) metsastunud luited (2180), 2) vanad looduspõhised metsad (9010*²), 3) vanad laialehised metsad (9020*), 4) rohunditerikkad kuusikud (9050), 5) okasmetsad moreenkuhjatistel (9060), 6) soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*), 7) rusukallete ja jäärakute metsad (9180*), 8) siirdesoo- ja rabametsad (91D0*), 9) lammi- lodumetsad (91E0*), 10) laialehised lammimetsad (91F0). Nimekirjast on välja jäetud elupaigatüüp puiskarjamaad (9070), mida käsitletakse direktiivis kui metsaelupaigatüüpi, kuid siseriiklikult pärandniiduna. Puiskarjamaade levikut ja seisundit hinnatakse poollooduslike koosluste inventuuride põhjal.

Kava käsitleb 254 kaitsealust metsaliiki ja metsadega seotud liiki³, millest ühtlasi 52 on määratud Natura korralduse⁴ järgi Natura 2000 alade kaitse eesmärgiks. Liikide kaitsepõhimõtted on koondatud lisa 2 andmetabelisse, kus on esitatud liikide olulisemad elupaiganõuded ning metsaraie kavandamisel arvesse võetavad tingimused, mille eesmärk on vältida liigi elupaiga halvenemist ja sellest tulenevat eeldatavalt olulist ebasoodsat mõju Natura 2000 ala kaitse-eesmärkidele.

Kavas toodud otsustuspuu ja tingimused on mõeldud kasutamiseks Natura 2000 alal esitatud metsateatiste menetlemisel. Nende tingimuste eesmärk on võimaldada otsustajal hinnata, kas kavandatava raiega kaasnev võimalik mõju tuleb täpsemalt hinnata EH või KMH käigus või on mõju võimalik välistada kavas sätestatud tingimuste alusel. Kui kavas määratud tingimuste kohaselt saab mõju välistada ning kava KSH ei ole vanem kui neli aastat, võib metsateatise menetlemisel jätta eraldi KMH algatamata⁵. Kui mõju ei ole võimalik välistada, tuleb algatada EH või KMH vastavalt kehtivale õigusele. Kava tingimused on suunatud mõju vältimisele; kava ei käsitle leevendusmeetmeid, mida kohaldatakse Natura hindamise menetluses. Kavas käsitletav otsustuspuu ja administratiivsed meetmed on soovitatav juhendmaterjal metsateatiste menetlemisel.

² Tärniga (*) on tähistatud loodusdirektiivi I lisa esmatähtsad elupaigatüübid.

³ Lisa 2. Metsade väärtuspõhise kaitse korraldamise ja majandamise juhised – andmetabel (käesoleva kava lisa).

⁴ Vabariigi Valitsuse 23. aprilli 2009. a korraldus nr 148 Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615-k „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” muutmine. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13175848>

⁵ KeHJS § 11 lg 6²

Kavas sisalduvad teemakaardid annavad iga Natura 2000 ala kohta ülevaate kaitse-eeskirjades kehtivatest raieingimustest ning kaitsekorralduskavas määratud kaitse-eesmärkidest. Lisaks kuvavad teemakaardid ruumiliselt käesolevas kavas rakendatavad administratiivsed meetmed, mis põhinevad metsaelupaikade ja metsaliikide levikuandmetel.

1.2 Metsaelupaigatüüpide levik ja seisund Eestis

Natura 2000 võrgustiku aladel on Eestis registreeritud kokku 188 214 ha loodusdirektiivi metsaelupaigatüüpide pindala (EELIS, seisuga 04.07.2024). Sellest 35 905 ha paikneb piiranguvööndis, 137 249 ha sihtkaitsevööndis, 3014 ha reservaatides ning 12 708 ha hoiualadel. Piiranguvööndi metsaelupaigatüüpide pindalast jääb eramaadele 11 613,7 ha ja riigimaadele 27 823 ha. Esitatud pindalad on ajas muutuvad, kuna metsaelupaikade inventuurid täpsustuvad igal aastal. Inventuure tellib Keskkonnaamet peamiselt välistelt ekspertidelt ja osa inventuure ja täpsustusi tehakse ka Keskkonnaameti spetsialistide poolt.

Viimase (2019) loodusdirektiivi artikli 17 aruande põhjal on Eestis soodsas seisundis kaks metsaelupaigatüüpi – rusukallete ja jäärakute metsad (9180*) ja lammi-lodumetsad (91E0). Ülejäänud metsaelupaigatüüpide üldhinnang on ebapiisav või halb. Üldhinnang „ebapiisav” või „halb” antakse, kui vähemalt üks neljast seisundikriteeriumist (levila, pindala, struktuur ja funktsioonid või seisund tulevikus) on vastava hinnanguga. Peamine põhjus, miks üldhinnang on „ebapiisav” või „halb”, on tingitud pindala vähenemisest või struktuuri ja funktsioonide ebasoodsast seisundist⁶. Üheks põhjuseks, miks näitajad ei ole hinnatud soodsaks, on Natura 2000 aladel toimuv majandustegevus (raied), eelkõige kaitsealade piiranguvööndites. Tuleb arvestada, et loodusdirektiivi artikli 17 aruandluses käsitletakse metsaelupaigatüüpe ka väljaspool Natura 2000 alasid⁷.

Tabel 1. Loodusdirektiivi artikli 17 aruandes toodud metsaelupaigatüüpide seisundinäitajad.

Loodusdirektiivi kood	Kirjeldus	Levila	Pindala	Struktuur ja funktsioonid	Tulevik	Üldhinnang 2019	Trend 2019
9010*	Vanad loodumetsad	Soodne	Ebapiisav	Halb	Ebapiisav	Halb	Teadmata
9020	Vanad laialehised metsad	Soodne	Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	Halvenev
9050	Rohunditerikkad kuusikud	Soodne	Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	Halvenev
9060	Okasmetsad oosidel	Soodne	Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	Halvenev
9080*	Soostuvad ja soolehtmetsad	Soodne	Soodne	Halb	Ebapiisav	Halb	Stabiilne
9180*	rusukallete ja jäärakute metsad	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Stabiilne
91D0*	Siirdesoorabametsad	Soodne	Soodne	Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	Stabiilne
91E0*	Lammi-lodumetsad	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Stabiilne
91F0	Laialehised lammimetsad	Soodne	Ebapiisav	Ebapiisav	Soodne	Ebapiisav	Teadmata
2180	Metsastunud luited	Soodne	Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	Halvenev

⁶ Loodusdirektiivi artikli 17 aruanne (periood 2013–2018). Kättesaadav: <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/>

⁷ Roasto, R., Tampere, U. (toim) 2020. Eesti looduse kaitse aastal 2020. Keskkonnaagentuur.

Tabel 2. Metsaelupaigatüüpide pindala ja seisund artikli 17 aruannete alusel⁸.

LoD kood	Elupaigatüüp	2007 pindala (km ²)	2007 üldhinnang	2013 pindala (km ²)	2013 üldhinnang	2019 pindala (km ²)	2019 üldhinnang
2180	Metsastunud luided	230	Soodne	80	Soodne	50-80	Soodne
9010*	Vanad loodusemetsad	1004	Halb	700	Halb	700	Halb
9020*	Vanad laialehised metsad	52.5	Halb	76	Ebapiisav	71	Ebapiisav
9050	Rohunditerikkad kuusikud	260	Ebapiisav	100	Ebapiisav	89	Ebapiisav
9060	Okasmetsad oosidel	34	Ebapiisav	34	Ebapiisav	32	Ebapiisav
9080*	Soostuvad ja soolehtmetsad	450	Halb	400	Halb	350–400	Halb
9180*	Rusukalle ja jäärakute metsad	5	Soodne	5	Soodne	5	Soodne
91D0*	Siirdesoo- ja rabametsad	490	Ebapiisav	440	Ebapiisav	440–500	Ebapiisav
91E0*	Lammi-lodumetsad	35	Ebapiisav	35	Ebapiisav	38	Soodne
91F0	Laialehised lammimetsad	7	Ebapiisav	7	Ebapiisav	7	Ebapiisav

⁸ Tabelis kasutatud aastaarvud (2007, 2013, 2019) viitavad loodusdirektiivi artikli 17 aruannete raporteerimise aastatele; vastavad aruandlusperioodid on 2001–2006, 2007–2012 ja 2013–2018.

1.3 Metsaliikide ja metsadega seotud liikide seisund

Loodus- ja linnudirektiivi aruandluses eraldi metsaliikide ja metsadega seotud liikide seisundit ei käsitleta, mistõttu tabelis 2 ja 3 on esitatud metsaliikide nimekiri, mis baseerub Keskkonnaameti⁹ ja Keskkonnaagentuuri¹⁰ määratlustel. Liikide ökoloogilise seotuse paremaks mõistmiseks eristatakse järgmisi rühmi:

(1) Metsaliigid – liigid, kelle püsielupaik ja elutegevus on valdavalt seotud metsakooslustega. Nende liikide esinemine sõltub metsa struktuurist, kasvukohatüübist, vanusest ja sageli ka surnud puidu olemasolust (nt surnud puidust sõltuvad mardikad, samblikud, seened, rähnid).

(2) Metsamaastikuliigid – liigid, kes vajavad ulatuslikku ja sidusat metsaala, mis ületab sageli Eesti loodusinfosüsteemis (EELIS) märgitud pesitsuspaiga või leiukoha piire. Neile on iseloomulik suur koduterritoorium ning tundlikkus metsade killustatuse, raieringi, vanusejaotuse ja häiringustruktuuri muutuste suhtes. Näideteks on metsis, laanepüü, kanakull, laanerähn, laanekakk, hoburästas ja lendorav.

(3) Kaksikbiotoopsed liigid – liigid, kelle pesitsus või varjumine toimub metsas, kuid kelle toitumisala paikneb valdavalt teistes kooslustes, näiteks põllu- ja rohumaadel, märgaladel või mere läheduses. Nende liikide elupaigakasutus on ruumiliselt mitmeosaline ning sõltub samaaegselt metsast ja avamaastikust (nt merikotkas, suur- ja väike-konnakotkas, kalakotkas, kaljukotkas).

EELIS kajastab loomaliikide puhul peamiselt pesitsus- ja sigimisperioodi elupaiku, mis ei pruugi alati kirjeldada liigi kogu eluks vajalikku territooriumi, eriti ulatusliku ruumikasutusega metsamaastikuliikidel ja kaksikbiotoopsetel liikidel. Samas on nende kaitsmine pesitsuse-, sigimis- või toitumisalana võtmetähtsusega. Taimede, seente ja samblike puhul on EELISse kantud leiukohad punkt- või polügoonobjektidena vastavalt kasvukoha ulatusele.

Loodusdirektiivi artikli 17 aruande (2019; tabel 2) on kokku Eestis 30¹¹ metsaga seotud liiki, mille seisundi hinnangud on järgmised:

- 12 liigil soodne,
- 12 liigil ebapiisav,
- 2 liigil halb,
- 4 liigil teadmata.

Halva või ebapiisava seisundiga liikide seas on surnud puiduga seotud putukaliigid, samblike ja teisi vana metsa struktuuri indikaatoreid, mille seisund peegeldab otseselt vanade metsade osakaalu ja elupaigakvaliteedi muutusi. Mitme liigi puhul tulenevad ohutegurid lisaks majandustegevusele ka märgalade kuivendamisest, veerežiimi muutustest või liigi elupaigaspetsiifikast.

2019. aasta Linnudirektiivi aruande pikaajalise trendi järgi on Eesti metsalindudest:

- 32 liiki langeva,
- 27 liiki stabiilse ja
- 21 liiki tõusva trendiga.

Langeva trendiga on eelkõige metsamaastikuliigid ja vana metsa struktuuriga seotud liigid, nagu metsis, laanepüü, laanerähn.

⁹ Metsade väärtuspõhise kaitse korraldamise ja majandamise tabel (lisa 2).

¹⁰ Leivits, M. Ülevaade metsadega seotud linnustiku seisundist, 2019. Keskkonnaagentuur.

¹¹ Selles arvestuses pole arvestatud V lisa liikide ja nahkhiirtega.

Kaksikbiotoopsete liikide (nt merikotkas, suur- ja väike-konnakotkas, kalakotkas) puhul sõltub populatsioonitrend metsade seisundi kõrval ka märgalade, toitumisalade ning rändealade olukorrast. Osade liikide (nt kassikakk, karvasjalg-kakk) puhul on aruandes välja toodud mitme ohuteguri koosmõju, sh kisklus ning häiring või elupaiga kvaliteedi muutused.

Negatiivsete trendide põhjused ei tulene üksnes raietest. Rändliikide arvukust mõjutavad talvitusala tingimused, kliimategurid ja rändeolud, ning mitmete metsaliikide puhul mängivad olulist rolli kuivendus, märgalade ja veerežiimi seisund ning liigi ökoloogilised eripärad. Samas ei saa välistada raiete mõjusid, kui selliste metsaliikide nagu väike-kärbsenäpp, must-toonekurg, laanepüü, laanekakk, laanerähn, metsis metsaraie surve- ja ohutegur on aruande põhjal kõrgeks märgitud¹².

Üldised arengud liikide ja elupaigatüüpide seisundis on selgelt paranenud: teadmata seisundiga LoD liikide osakaal on vähenenud 24%-lt (2007) 7%-ni (2019). Soodsas seisundis liikide osakaal on tõusnud sama perioodi vältel 24%-lt 56%-ni. Eesti liikide seisund on Loodusdirektiivi kontekstis Euroopa Liidu keskmisega võrreldes tugev – EL-is on soodsas seisundis üksnes 31% liikidest¹³.

Elupaigatüüpidest on Eestis:

- 57% soodsas,
- 37% ebapiisavas
- ja 6% halvas seisundis.

Euroopa Liidu keskmised näitajad on vastavalt 16%, 47% ja 30%¹⁴. Seega on Eesti elupaigatüüpide hinnangud oluliselt tugevamad kui EL keskmisel tasandil, kuigi mitmed metsaliigid näitavad jätkuvalt tundlikkust metsa struktuuri ja elupaigakvaliteedi muutuste suhtes.

Käesoleva kava osana on metsade väärtuspõhise kaitse korraldamise ja majandamise juhise ja andmetabel (lisa 2). Lisa 2 juhises kirjeldatud liigi ja elupaigapõhised tingimused on koostatud eesmärgiga vähendada riski, et metsamajanduslikest tegevustest tulenevad mõjud võiksid põhjustada Natura 2000 alade kaitse eesmärkidele või ala terviklikkusele eeldatavalt olulist ebasoodsat mõju. Juhises toodud piirangud ja soovitused arvestavad liikide elupaiganõudeid ning aitavad vältida tegevusi, mis võiksid metsateatiste menetlemisel halvendada liigi elupaika alal.

¹² Linnudirektiivi artikkel 12 aruanne 2019-2014. Kättesaadav: nature-art12.eionet.europa.eu/article12/

¹³ Leivits, M. Üle-Euroopalise tähtsusega liikide seisund Eestis – loodusdirektiivi liikide seisund, 2022. Keskkonnaagentuur.

¹⁴ Loodusdirektiivi liikide ja elupaigatüüpide seisund. Keskkonnaportaali. Kättesaadav: [Loodusdirektiivi liikide ja elupaigatüüpide seisund | Keskkonnaportaali](#)

Tabel 3. LoD metsaliikide ja metsaga seotud liikide seisund¹⁵

Loodusdirektiivi liik (53)	Eesti nimi	II	IV	V	Levila	Populatsioon	Elupaik	Tulevik	Üldhinnang 2019	trend
<i>Agrimonia pilosa</i>	Karvane maarjalepp	1	1		Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	=
<i>Boros schneideri</i>	Männiselane	1			Soodne	Ebapiisav	Ebapiisav	Soodne	Ebapiisav	+
<i>Buxbaumia viridis</i>	Roheline hiidkupar	1			Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	=
<i>Canis lupus</i>	Hunt			1	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	=
<i>Castor fiber</i>	Kobras			1	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	=
<i>Cinna latifolia</i>	Laialehine nestik	1	1		Soodne	Soodne	Ebapiisav	Soodne	Ebapiisav	=
<i>Cladonia (Cladina) subsp.</i>	Perekond porosamblik			1	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	=
<i>Coenonympha hero</i>	Vareskaera-aasasilmik		1		Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	=
<i>Cucujus cinnaberinus</i>	Väike-punalamesklane	1	1		Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	+
<i>Cypripedium calceolus</i>	Kaunis kuldking	1	1		Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	=
<i>Dianthus arenarius subsp. arenarius</i>	Nõmmnelk	1	1		Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	=
<i>Dichelyma capillaceum</i>	Juus-kiilsirbik	1			Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	=
<i>Dicranum viride</i>	Roheline kaksikhammas	1			Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	=
<i>Eptesicus nilsonii</i>	Põhja-nahkhiir		1		Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	+
<i>Euphydryas maturna</i>	Suur-mosaiikliblikas	1	1		Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	=
<i>Lacerta agilis</i>	Kivisalik		1		Halb	Halb	Halb	Halb	Halb	-
<i>Lepus timidus</i>	Valgejänes			1	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	=
<i>Leucobryum glaucum</i>	Harilik valvik			1	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	=
<i>Ligularia sibirica</i>	Harilik kobarpea	1	1		Soodne	Soodne	Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	-
<i>Lutra lutra</i>	Saarmas	1	1		Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	=
<i>Lycopodium spp.</i>	Sugukond kollalised			1	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	=
<i>Lynx lynx</i>	Ilves			1	Soodne	Halb	Soodne	Soodne	Halb	=
<i>Margaritifera margaritifera</i>	Ebapärlikarp	1	1		Halb	Halb	Ebapiisav	Halb	Halb	=
<i>Martes martes</i>	Metsnugis			1	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	=
<i>Moehringia lateriflora</i>	Ida-võsalill	1	1		Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	=
<i>Musccardinus avellanarius</i>	Pähklinäpp		1		Teadmata	Teadmata	Teadmata	Teadmata	Teadmata	
<i>Mustela lutreola</i>	Euroopa naarits	1	1		Ebapiisav	Ebapiisav	Soodne	Soodne	Ebapiisav	=
<i>Mustela putorius</i>	Tuhkur			1	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	=
<i>Myotis brandtii</i>	Tõmmulendlane		1		Soodne	Soodne	Teadmata	Soodne	Soodne	+
<i>Myotis dasycneme</i>	Tiigilendlane	1	1		Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	+
<i>Myotis daubentonii</i>	Veelendlane		1		Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	+
<i>Myotis mystacinus</i>	Habelendlane		1		Teadmata	Teadmata	Teadmata	Soodne	Teadmata	
<i>Myotis nattereri</i>	Nattereri lendlane		1		Teadmata	Teadmata	Teadmata	Soodne	Teadmata	
<i>Nyctalus noctula</i>	Suurvidevlane		1		Soodne	Ebapiisav	Soodne	Soodne	Ebapiisav	-
<i>Oxyporus mannerheimii</i>	Must-seenesultan	1			Soodne	Ebapiisav	Teadmata	Teadmata	Ebapiisav	=
<i>Pipistrellus nathusii</i>	Pargi-nahkhiir		1		Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	+
<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	Kääbus-nahkhiir		1		Soodne	Teadmata	Soodne	Soodne	Soodne	=
<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	Pügmeenahkhiir		1		Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	+
<i>Plecotus auritus</i>	Pruun-suurkõrv		1		Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	+
<i>Pteromys volans</i>	Lendorav	1	1		Halb	Halb	Halb	Halb	Halb	-
<i>Pulsatilla patens</i>	Palu-karukell	1	1		Soodne	Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	=
<i>Rana arvalis</i>	Rabakonn		1		Soodne	Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	-
<i>Rana temporaria</i>	Rohukonn			1	Soodne	Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	-
<i>Sicista betulina</i>	Kasetriibik		1		Soodne	Teadmata	Teadmata	Teadmata	Teadmata	=
<i>Stephanopachys linearis</i>	Männipurelane	1			Ebapiisav	Ebapiisav	Teadmata	Teadmata	Ebapiisav	x
<i>Thesium ebracteatum</i>	Püst-linalehik	1	1		Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	+
<i>Triturus cristatus</i>	Häridesilik	1	1		Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	=
<i>Ursus arctos</i>	Karu		1		Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	+
<i>Vertigo angustior</i>	Vasakkeermene pisitigu	1			Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	=
<i>Vertigo genesii</i>	Väike pisitigu	1			Teadmata	Teadmata	Teadmata	Teadmata	Teadmata	
<i>Vertigo geyeri</i>	Luha-pisitigu	1			Soodne	Teadmata	Teadmata	Teadmata	Teadmata	
<i>Vespertilio murinus</i>	Höbe-nahkhiir		1		Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	Soodne	+
<i>Xyletinus tremulicola</i>	mardikas Xyletinus	1			Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	Ebapiisav	+

¹⁵ Article 17 web tool. Habitat report. Kättesaadav: <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/>

Tabel 4. LiD Metsaliikide ja metsadega (pesitsevad) seotud liikide seisund. Article 12 web tool¹⁶.

Liik (82)	Eesti nimi	lühike populatsiooni trend 2019	pikk populatsiooni trend 2019
<i>Accipiter gentilis all others</i>	Kanakull	stabiilne	langev
<i>Accipiter nisus all others</i>	Raudkull	stabiilne	stabiilne
<i>Aegithalos caudatus</i>	Sabatihane	stabiilne	stabiilne
<i>Aegolius funereus</i>	Karvasjalg-kakk e laanekakk	stabiilne	langev
<i>Alcedo atthis</i>	Jäälind	tõusev	stabiilne
<i>Anthus trivialis</i>	Metskiur	stabiilne	langev
<i>Aquila chrysaetos</i>	Kaljukotkas	tõusev	tõusev
<i>Bonasa bonasia</i>	Laanepüü	langev	langev
<i>Bubo bubo</i>	Kassikakk	langev	langev
<i>Buteo buteo</i>	Hiireviu	stabiilne	stabiilne
<i>Carduelis carduelis</i>	Ohakalind	tõusev	stabiilne
<i>Certhia familiaris</i>	Porr	langev	stabiilne
<i>Chloris chloris</i>	Rohevint	tõusev	tõusev
<i>Ciconia nigra</i>	Must-toonekurg	langev	langev
<i>Circaetus gallicus</i>	Madukotkas	stabiilne	stabiilne
<i>Clanga clanga</i>	Suur-konnakotkas	langev	langev
<i>Clanga pomarina</i>	Väike-konnakotkas	stabiilne	tõusev
<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	Suurnokk-vint	stabiilne	langev
<i>Columba oenas</i>	Õõnetuvi	stabiilne	langev
<i>Columba palumbus palumbus</i>	Kaelustuvi	tõusev	tõusev
<i>Corvus corax</i>	Ronk	stabiilne	stabiilne
<i>Cuculus canorus</i>	Kägu	stabiilne	stabiilne
<i>Cyanistes caeruleus s. str.</i>	Sinitihane	stabiilne	stabiilne
<i>Dendrocopos leucotos</i>	Valgeselg-kirjurähn	stabiilne	tõusev
<i>Dendrocopos major all others</i>	Suur-kirjurähn	stabiilne	tõusev
<i>Dryobates minor</i>	Väike-kirjurähn	langev	langev
<i>Dryocopus martius</i>	Musträhn	stabiilne	tõusev
<i>Emberiza citrinella</i>	Talvike	stabiilne	langev
<i>Erithacus rubecula</i>	Punarind	langev	stabiilne
<i>Falco columbarius</i>	Väikepistrik	langev	langev
<i>Falco subbuteo 21</i>	Lööpistrik	stabiilne	stabiilne
<i>Ficedula hypoleuca</i>	Must-kärbsenäpp	langev	langev
<i>Ficedula parva</i>	Väike-kärbsenäpp	stabiilne	tõusev
<i>Fringilla coelebs all others</i>	Metsvint	stabiilne	stabiilne
<i>Garrulus glandarius</i>	Pasknäär	stabiilne	tõusev
<i>Glaucidium passerinum</i>	Värbkakk	tõusev	tõusev
<i>Grus grus</i>	Sookurg	stabiilne	tõusev
<i>Haliaeetus albicilla</i>	Merikotkas	tõusev	tõusev
<i>Jynx torquilla</i>	Väänkael	stabiilne	langev
<i>Lanius collurio</i>	Punaselg-õgija	langev	langev
<i>Leiopicus medius</i>	Tamme-kirjurähn	tõusev	tõusev
<i>Lophophanes cristatus</i>	Tutt-tihane	langev	langev

¹⁶ Loodusdirektiivi artikli 17 aruandluse veebirakendus (elupaigatüüpide aruanded). Kättesaadav: <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/>

<i>Loxia curvirostra</i>	Kuuse-käbilind	kõikuv	kõikuv
<i>Loxia pytyopsittacus</i>	Männi-käbilind	stabiilne	langev
<i>Lullula arborea</i>	Nõmmelõoke	langev	langev
<i>Lyrurus tetrix tetrix</i>	Teder	langev	langev
<i>Muscicapa striata</i>	Hall-kärbsenäpp	stabiilne	stabiilne
<i>Nucifraga caryocatactes</i>	Mänsak	stabiilne	tõusev
<i>Oriolus oriolus</i>	Peoleo	stabiilne	stabiilne
<i>Pandion haliaetus</i>	Kalakotkas	tõusev	tõusev
<i>Parus major</i>	Rasvatihane	stabiilne	stabiilne
<i>Periparus ater all others</i>	Musttihane	stabiilne	stabiilne
<i>Pernis apivorus</i>	Herilaseviu	stabiilne	stabiilne
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	Lepalind	tõusev	tõusev
<i>Phylloscopus collybita s. str.</i>	Väike-lehelind	stabiilne	langev
<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	Mets-lehelind	langev	langev
<i>Phylloscopus trochiloides s. str.</i>	Nõlva-lehelind	stabiilne	tõusev
<i>Phylloscopus trochilus</i>	Salu-lehelind	langev	langev
<i>Picoides tridactylus</i>	Laanerähn	langev	stabiilne
<i>Picus canus</i>	Hallpea-rähn	stabiilne	tõusev
<i>Picus viridis s. str.</i>	Roherähn	langev	langev
<i>Poecile montanus</i>	Põhjatihane	stabiilne	langev
<i>Prunella modularis</i>	Vösaraat	stabiilne	langev
<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	Leevike	langev	langev
<i>Regulus regulus</i>	Pöialpoiss	langev	langev
<i>Scolopax rusticola</i>	Metskurvits	langev	langev
<i>Sitta europaea</i>	Puukoristaja	stabiilne	stabiilne
<i>Spinus spinus</i>	Siisike	langev	langev
<i>Strix aluco</i>	Kodukakk	stabiilne	stabiilne
<i>Strix nebulosa</i>	Habekakk	stabiilne	stabiilne
<i>Strix uralensis</i>	Händkakk	stabiilne	stabiilne
<i>Sylvia atricapilla</i>	Mustpea-pöösälind	stabiilne	tõusev
<i>Sylvia borin</i>	Aed-pöösälind	langev	stabiilne
<i>Sylvia curruca</i>	Väike-pöösälind	langev	stabiilne
<i>Tetrao urogallus all others</i>	Metsis	langev	langev
<i>Tringa ochropus</i>	Metstilder	stabiilne	stabiilne
<i>Troglodytes troglodytes all others</i>	Käblik	stabiilne	tõusev
<i>Turdus iliacus</i>	Vainurästas	langev	langev
<i>Turdus philomelos</i>	Laulurästas	stabiilne	stabiilne
<i>Turdus pilaris</i>	Hallrästas	langev	langev
<i>Turdus viscivorus</i>	Hoburästas	stabiilne	tõusev
<i>Turdus merula</i>	Musträstas	tõusev	tõusev

1.4 Euroopa Liidu looduskaitsepoliitika

Natura 2000 võrgustiku moodustamise ja kaitse õiguslikuks aluseks on Euroopa Liidu loodus- ja linnudirektiiv. Eesti Natura 2000 alad on moodustatud Euroopa Liidu loodusdirektiivi I lisa loetletud elupaigatüüpide ja II lisa liikide ning nende elupaikade kaitseks. Loodusdirektiivi I lisa nimetatud metsaelupaigatüüpe on Eestis kümme, metsaliikide ja metsadega seotud liikide arv 53 ning linnudirektiivi I lisa metsadega seotud liikide arv on 82 (vt tabel 3 ja 4). Loodus- ja linnudirektiiv ei ole vahetult kohalduvad õigusaktid, kuid eeldavad seadusandja tegevust siseriikliku õiguse kujundamisel, saavutamaks direktiivis sätestatud eesmärkide ja põhimõtete elluviimist. LoD II lisa ja LiD I lisa ning rändlinnuliikide elupaikades moodustatakse loodus- ja linnualasid, et tagada nende liikide ökoloogilistele nõudmistele vastavad tingimused. LoD IV lisa sisaldab ranget kaitset vajavaid liike, kuid mille jaoks pole vaja moodustada loodusalasid. V lisa liigid on majanduslikku tähtsust omavad liigid, mille puhul tuleb jälgida, et liigi arvukus märgatavalt ei langeks ega asurkonna seisund ei halveneks. Sellisel juhul on alust piirata nende liikide kasutamist.

1.4.1 Loodus- ja linnudirektiiv

Loodusdirektiivi artikli 3 lõike 1 ja LiD artikli 4 kohaselt luuakse üleeuroopaline erikaitsealade sidus ökoloogiline võrgustik Natura 2000. See koosneb aladest, kus esinevad LoD I lisa loetletud looduslikud elupaigatüübid, II lisa loetletud liikide elupaigad ja LiD I lisa nimetatud liikide ning rändlinnuliikide elupaigad, mis võimaldab säilitada või vajaduse korral taastada asjaomaste looduslike elupaigatüüpide ja liikide elupaikade soodsat seisundit nende looduslikul levilal. Eesti Natura 2000 alad valiti välja Euroopa Liiduga liitumise ajaks, aastal 2004, millega seoses esitati Euroopa Komisjonile võrgustiku alade nimekiri¹⁷. Natura 2000 alade laiendamine toimus 2009. ja 2017. aastal. Lõplik hinnang Natura 2000 alade piisavusest anti 2019. aastal. Viimane Natura alade laiendamine ja korralduse muutmine toimus 2025. aastal.

Loodusdirektiivi artikkel 3 lõige 1 rõhutab looduslike elupaikade ning looduslike looma- ja taimeliikide soodsa kaitsestaatus (*Favourable Conservation Status*) säilitamise või taastamise vajadust Natura 2000 aladel. Vastavalt loodusdirektiivile loetakse loodusliku elupaiga kaitsestaatus soodsaks riigi tasemel, kui: selle looduslik levila ja alad, mida see levila piires katab, on muutumatud või laienemas; selle pikaajaliseks säilimiseks vajalik eriomane struktuur ja funktsioonid on praegu ja tõenäoliselt ka lähitulevikus olemas ja selle tüüpiliste liikide seisund on soodne punkti i määratluse kohaselt. Artikli 1 punkti i järgi on liigi kaitsestaatus asjaomast liiki mõjutavate tegurite kogum, mis pikema aja jooksul võivad mõjutada liigi levikut ja populatsiooni arvukust artiklis 2 nimetatud territooriumil. Liigi kaitsestaatus loetakse soodsaks, kui liigi populatsiooni dünaamika näitab, et liik säilib oma looduslikus elupaigas elujõulisena pikema aja jooksul; liigi looduslik levila ei ole vähenenud ega ole oodata selle vähenemist lähitulevikus; ning liigi populatsiooni pikaajaliseks säilimiseks on olemas piisavalt suur ja stabiilne elupaik, mis tõenäoliselt ka edaspidi ei vähene. Looduskaitseseadus (edaspidi LKS) kasutab Eesti õiguses loodusdirektiivi mõiste *favourable conservation status* tõlgendamisel terminit “soodne seisund”. LKS-i kohaselt loetakse loodusliku elupaiga seisund soodsaks siis, kui selle looduslik levila ning alad, mida elupaik oma levila piires hõlmab, on muutumatu suurusega või laienemas; elupaiga

¹⁷ Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/790098>.

pikaajaliseks püsimiseks vajalik eriomane struktuur ja funktsioonid toimivad ning tõenäoliselt toimivad ka prognoositavas tulevikus; ning elupaigale tüüpiliste liikide seisund on soodne. Liigi seisund loetakse soodsaks, kui selle asurkonna arvukus näitab, et liik säilib kaugemas tulevikus oma looduslike elupaikade või kasvukohtade elujõulise koostisosana, kui liigi looduslik levila ei kahane ning liigi asurkondade pikaajaliseks säilimiseks on praegu ja tõenäoliselt ka edaspidi olemas piisavalt suur elupaik.

Oluline on, et Eesti riik suudaks tagada elupaikadele ja liikidele läbi siseriikliku õiguse ja meetmete soodsa seisundi saavutamise. Loodusdirektiivi artikli 6 lõike 1 kohaselt peavad erikaitseala kaitsemeetmed vastama aladel esinevate I lisa looduslike elupaigatüüpide ja II lisa liikide ökoloogilistele vajadustele. Seega, soodsa seisundi tagamiseks tuleb esmalt lähtuda konkreetsel alal esinevate liikide ja elupaigatüüpide seisundist¹⁸, et kokkuvõttes tagada soodne seisund ka riiklikul tasandil Natura võrgustiku aladel. Kaitsealadel liikide ökoloogilised vajadused võivad olla erinevad ning need tuleb kindlaks määrata teaduslikul tasemel ja iga üksikjuhtumi kohta eraldi. Kaitse eesmärkide kindlaksmääramisel tuleb lähtuda elupaigatüüpide ja liikide tasemest ajal, kui kaitseala määratleti standardse andmevormi kohaselt ühenduse tähtsusega alaks¹⁹.

Artikkel 6 lõige 1. „*Liikmesriigid kehtestavad erikaitsealade suhtes vajalikud kaitsemeetmed, mille hulka kuuluvad vajaduse korral asjakohased kaitsekorralduskavad, mis on eraldi välja töötatud või lisatud muudesse arengukavadesse, ning asjakohased õiguslikud, halduslikud või lepingulised meetmed, mis vastavad aladel esinevate I lisa looduslike elupaigatüüpide ja II lisa liikide ökoloogilistele vajadustele.*”

Vastavalt loodusdirektiivile on liikmesriikidel kohtustus kehtestada erikaitsealade suhtes vajalikud kaitsemeetmed, milleks võivad olla asjakohased õiguslikud, halduslikud või lepingulised meetmed, kuid annab liikmesriikidele voli neid ise rakendada, kuid kohustus on tagada, et meetmed vastaksid I lisa looduslike elupaikade ja II lisa liikide ökoloogilistele vajadustele ning aitaksid saavutada direktiivi üldeesmärki – säilitada või taastada ühenduse tähtsusega looduslike elupaikade ning looma ja taimeliikide soodsat seisundit. Eesti riik on rakendatud kaitsealadel kaitsemeetmetena kaitsekorralduskavad, millel on väärtuspõhised mõõdetavad kaitse eesmärgid ja meetmed. Kaitsemeetmeteks on veel kaitse-eeskirjad, mis reguleerivad õiguslikult näiteks metsa majandamist, põllumajandust, ehitust, kuivendust jne²⁰. Õiguslikud, halduslikud või lepingulised meetmed on liikmesriikidele kohustuslikud²¹.

Loodusdirektiivi artikli 6 lõige 2. „*Liikmesriigid võtavad vajalikke meetmeid, et vältida erikaitsealadel looduslike elupaikade ja liikide elupaikade halvenemist ning selliste liikide häirimist, mille kaitseks alad on määratud, kuivõrd selline häirimine võib oluliselt mõjutada käesoleva direktiivi eesmärkide täimist.*”

Vajalikke meetmeid on kirjeldatud artikli 6 lõikes 1, kuid antud artikli lõige 2 seab lähtepunktiks ennetamispehimoette eelkõige vältimaks looduslike elupaikade ja liikide (seisundi) halvenemist

¹⁸ Euroopa Komisjon. Märkus Natura 2000 alade kaitsemeetmete kehtestamise kohta. Doc. Hab.13-04/05, september 2013. Kättesaadav: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/commission_note/comNote_conservation_measures_ET.pdf

¹⁹ Euroopa Komisjon. Märkus Natura 2000 alade kaitse-eesmärkide kehtestamise kohta. Doc. Hab.12-04/06, november 2012. Kättesaadav: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/commission_note/commission_note2_ET.pdf

²⁰ Vt käesoleva dokumendi peatükki 1.4.1.

²¹ Euroopa Kohtu otsus asjas C-508/04, punkt 76. Kättesaadav: <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-508/04>

ning liikide häirimist ning kohustab liikmesriike rakendama selleks ennetavaid meetmeid. Oluline siinjuures on, et liikmesriik suudab kehtestada võimalikult täpse õigusliku korra, mis oleks suuteline tagama asjaomaste alade tõhusa kaitse²². Liikmesriikidel on artikli 6 lõike 2 meetmete rakendamisel kaalutlusõigus, kuid need peavad vältima väärtuste seisundi halvenemist ja häirimist²³.

Natura 2000 võrgustikku kuuluvate alade kaitse-eesmärgid on kehtestatud Vabariigi Valitsuse määrusega kinnitatud kaitstava ala kaitse-eeskirjas, kaitse alla võtmise otsuses (hoiuala) või keskkonnaministri määrusega kinnitatud loodusobjekti kaitse alla võtmise otsuses (püsielupaiga korral).

Loodusdirektiivi artikkel 6 lõige 3. *„Iga kava või projekti, mis ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik, kuid mis tõenäoliselt avaldab alale olulist mõju eraldi või koos muude kavade või projektidega, tuleb asjakohaselt hinnata seoses tagajärgedega, mida see ala kaitse-eesmärkidele avaldab. Pädevad siseriiklikud asutused annavad kavale või projektile kava või projekti tagajärgede hindamise järelduste alusel ning lõike 4 sätete kohaselt nõusoleku alles pärast seda, kui nad on kindlaks teinud, et see ei avalda asjaomase ala terviklikkusele negatiivset mõju, ja teevad seda vajaduse korral pärast avaliku arvamuse saamist.”*

Direktiivi artikli 6 lõike 3 eesmärk on kohustada liikmesriike erikaitsealade suhtes võtma kasutusele kontrollmeetmed tagamaks, et liikmesriigi asutused annavad tegevusele loa vaid siis, kui see ei avalda ala terviklikkusele negatiivset mõju. Selleks tuleb liikmesriikide asutustel läbi viia, kas eraldiseisev Natura hindamine, KMH või KSH²⁴. Oluline on siinkohal mõista „kava” või „projekti” mõiste tähendust. Loodusdirektiivis ei ole nende kahe mõiste selgitust, kuid tõlgendada tuleks neid laiemalt ning mõjusid (käesoleva dokumendi mõistes raiemõjusid) tuleks hinnata, kui objektiivse teabe põhjal pole teada, kas antud tegevus võib mõjuda ebasoodsalt Natura 2000 alale²⁵. Euroopa Kohus on hinnanud, et metsa majandamine, mis näeb ette raieid Natura 2000 aladel, on vastuolus direktiivi 6 lõikega 3, kui tegevuse puhul ei ole hinnatud meetmete mõju Natura 2000 aladele²⁶.

Linnu- ja loodusdirektiivi rakendusskeemid on olulisel määral ühendatud või kokku põimunud. Esiteks, moodustavad linnudirektiivi kohaselt valitud linnukaitsealad lahutamatu osa Natura 2000 võrgustikust. Teiseks, kohaldatakse loodusdirektiivi artikli 6 lõigete 2, 3 ja 4 sätteid linnukaitsealade suhtes²⁷. Vastavalt artiklile 7 kehtivad elupaikade direktiivi artikli 6 lõigetest 3 ja 4 tulenevad kohustused ka linnudirektiivi kohaselt määratud erikaitsealade suhtes. Linnukaitsealade kaitse nõuded tulenevad linnudirektiivi artikli 4 lõikest 4, mille esimeses lauses on sätestatud, et „liikmesriigid võtavad vajalikke meetmeid, et vältida elupaikade saastamist või kahjustamist või lindude mis tahes häirimist, niivõrd kui see on käesoleva artikli eesmärkide seisukohast oluline”.

²² Euroopa Kohtu otsus asjas C-241/08, punkt 76.

²³ Euroopa Kohtu otsus asjas C-404/09, punkt 126.

²⁴ Vt käesoleva dokumendi peatükk 1.5.4.

²⁵ Euroopa Kohtu otsus asjas C-127/02, punkt 26.

²⁶ Euroopa Kohtu otsus asjas C-441/17, punkt 127.

²⁷ Euroopa Komisjon. Natura 2000 alade kaitsekorraldus – elupaikade direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 sätted. Euroopa Liidu Teataja, 25.1.2019. Kättesaadav: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019XC0125\(07\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019XC0125(07))

1.4.2 Elurikkuse strateegia

Vastavalt Euroopa Liidu elurikkuse strateegiale aastani 2030 tuleb kindlaks määrata ja range kaitse alla võtta kõik Euroopa Liidus veel alles olevad loodus- ja põlismetsad. Looduskaitse peamised eesmärgid on, et aastaks 2030 oleks vähemalt 30% ELi maismaast ja 30% ELi merealadest kaitse all. Sellest range kaitse all peab olema vähemalt 10% maismaa ja 10% merealadest²⁸. Euroopa Liidu elurikkuse strateegia visiooni kohaselt peavad aastaks 2050 ökosüsteemid olema taastatud, vastupanuvõimelised ja piisavalt kaitstud. Sealjuures tuleb kindlaks määrata, kaardistada ja seiresse võtta kõik veel alles olevad loodus- ja põlismetsad ning neid rangelt kaitsta. Liikmesriigid peaksid võtma meetmeid metsade kaardistamiseks ja seiramiseks ning tagama, et nende seisund ei halveneks. Loodus- ja põlismetsade ning loodusdirektiivi I lisa metsaelupaigatüüpidele vastavate ning hästi säilinud, loodusliku struktuuriga metsade osas võib eeldada ka märkimisväärset kattumist. Elurikkuse strateegia elluviimiseks on ettenähtud Euroopa looduse taastamismäärus, mis keskendub ökosüsteemide taastamisele, kus on seatud konkreetsed kriteeriumid metsaökosüsteemidele. Iga riik peab koostama riiklikud taastamiskavad ning metsaökosüsteemide puhul peavad liikmeriigid mõõtma tegevuste edukust iga kuue aasta tagant kuni rahuldava tulemuse saavutamiseni ehk eesmärkide saavutamiseni. Seejuures on Euroopa Liidu looduse taastamise määrus²⁹ otse kohaldatav ning kohustuseks kõigile liikmesriikidele.

Eestis on kaitstavate alade³⁰ pindala koos territoriaalmerega 2023. aasta seisuga üle 1,6 miljoni hektari ehk ca 23% kogu riigi pindalast³¹. Metsamaa kaitsealune pindala on 467 003 ha ehk 19,9% kogu Eesti metsamaast (ETAK). Sealhulgas range kaitse all (SKV ja reservaadid) on 11,1% metsamaast (ETAK)³². Lisades juurde vääriselupaikade³³ (edaspidi *VEP*), Natura elupaikade ja projekteeritavad objektide pindala, liikidest tulenevad piirangud, kus metsa majandamine on välistatud, on rangelt kaitstud 18,1%³⁴ (SMI). Viimastel aastatel on ETAK arvestust laiendatud ning arvesse võetakse laiem hulk objekte, millel on majandamise piirang. Seetõttu on hinnatud, et maismaast on kaitse all 28,9 %³⁵.

1.5. Siseriiklikud õiguslikud ja halduslikud meetmed

1.5.1. Looduskaitseeadus ja kaitse-eeskirjad

²⁸ Euroopa Liidu elurikkuse strateegia aastani 2030. Euroopa Komisjon, 2020. Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:52020DC0380>

²⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1991, 27. juuni 2024, looduse taastamise kohta. Euroopa Liidu Teataja L 199 I, 26.7.2024, lk 1–67. Kättesaadav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=OJ:L_202401991

³⁰ Kaitstavate alade hulka kuuluvad looduskaitsealuse alusel kaitsealad, hoiualad, püsielupaigad (sh lõheliste kudemis- ja elupaigad), kaitstavad looduse üksikobjektid ning kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavad loodusobjektid.

³¹ Keskkonnaportaal. Looduskaitse statistika (seisuga 16.09.2024). Kättesaadav: <https://keskkonnaportaal.ee/et/statistika/looduskaitse>

³² Keskkonnaagentuur. Kui palju on Eestis metsamaad, sh kaitsealust metsamaad. 2024. Kättesaadav: <https://keskkonnaagentuur.ee/node/1539>

³³ Riigi- ja eramaal kehtivate lepingute alusel.

³⁴ Keskkonnaagentuur. Kui palju on Eestis metsamaad, sh kaitsealust metsamaad. 2024. Kättesaadav: <https://keskkonnaagentuur.ee/node/1539>

³⁵ Kark, T. 2024. Metsastatistikast: SMI vs ETAK [ettekanne]. Eesti Erametsaliit. Kättesaadav: <https://erametsaliit.ee/wp-content/uploads/2024/06/1-timo-kark-metsastatistikast-smi-vs-etak.pdf>

Loodusdirektiiv ja linnudirektiiv ei ole liikmesriikidele otse kohaldatavad, seetõttu on direktiivi nõuded üle toodud siseriikliku õigusse läbi LKS-i. LKS reguleerib laiemalt kui ainult loodusobjektide, liikide ja elupaikade kaitset. Vastavalt loodusdirektiivi artikli 4 lõikele 4 loovad liikmesriigid loodusalad ning rakendavad nende suhtes vajalikud meetmed, et vältida looduslike elupaikade ja liikide elupaikade seisundi halvenemist. Eestis on eriloodusalad sellised Natura 2000 alad, mis on LKS-i tähenduses kaitseala, hoiuala, püsielupaik või kaitstav looduse üksikobjekt. Eestis kuulub kaitstavatest alade pindalast ligi 92%³⁶ Natura 2000 võrgustiku aladele. Kaitstavate loodusobjektide kaitsekord on kehtestatud läbi LKS-i sätete, mida võidakse täpsustada kaitseeeskirjaga, milles piiritletakse kaitsevööndid ja sätestatakse piirangute osaline või täielik, alaline või ajutine kehtivus vööndite kaupa.

Iga kaitseala võib kuuluda tervikuna või osaliselt Natura loodus- või linnuala koosseisu. Omakorda jagunevad kaitsealad vastavalt väärtustele erinevatesse vöönditesse. Kaitsealade kaitse-eeskirjades on ära märgitud kaitseala kaitse-eesmärgid, milleks võivad olla ka LoD ja LiD liigid ja LoD elupaigad. Kaitse-eeskirjades sätestatud kaitsekord peab tagama Natura alade eesmärkide kaitse ja eesmärkide saavutamise. Kaitsekorra rakenduslikku osa on täpsustatud kaitsekorralduskavas, liigi kaitse ja/või ohjamise tegevuskavas või elupaikade tegevuskavas.

Tsoneerimisel arvestatakse, et olulised kaitseväärtused, mida metsa majandamine võib kahjustada, piiritletakse sihtkaitsevööndisse. Seetõttu on valdav osa loodusdirektiivi I lisas nimetatud metsaelupaigatüüpe, mis moodustavad ühtse terviku, määratletud sihtkaitsevööndisse (ca 157 000 ha), kus metsade majandamine ei ole lubatud. Piiranguvööndis on majandustegevus piiratud, kuid mitte täielikult keelatud. Piiranguvööndi eesmärk on toimida ühendusaladena rangemate vööndite vahel ning siduda kaitseala tervikuks. Piiranguvööndisse jääb loodusdirektiivi metsaelupaigatüüpe (ca 42 000 ha) Natura aladel³⁷. LKS kohaselt on kaitseala valitsejal õigus reguleerida piiranguvööndis uuendus- ja sanitaarraieid.

1.5.2. Metsaseadus

Metsaseaduse eesmärk on tagada metsa kui ökosüsteemi kaitse ning selle säästev majandamine. Kaitsealadel tulenevad metsade majandamise põhimõtted eelkõige Looduskaitse-eeskirjast, kuid Metsaseadus sätestab Keskkonnaametile pädevuse kontrollida kavandatud raie vastavust kehtivatele õigusaktidele ning vajaduse korral võrrelda metsaregistri inventeerimisandmeid metsa tegeliku seisundiga. Õigusaktide nõuetele vastavuse kontroll ei piirdu ainult metsaseaduse ja selle alamaktidega, vaid muuhulgas hinnatakse tegevuse vastavust LKS-le ja selle alusel antud õigusaktide nõuetele. Kaitsealal (rahvuspargid, looduskaitsealad, maastikukaitsealad) ja püsielupaigas kavandatud raie on lubatud ulatuses, mida lubab kaitstava ala kaitsekord. Kaitsekord koosneb Vabariigi Valitsuse või keskkonnaministri õigusaktiga kehtestatud lubatud ja keelatud tegevuste loetelust, mis lähtub LKS §-dest 14, 17 ja 29–31. Hoiualal kavandatud raie puhul on otsustuse aluseks LKS § 32. Kaitsealadel, püsielupaikades ja hoiualadel, samuti väljaspool kaitstavaid alasid võib metsateatisega kavandatud raietele piirangute seadmise aluseks olla ka LKS §-s 55 sätestatud isendi kaitse juhul, kui liigi leiukoht on registreeritud EELIS-e andmebaasis või kaalutlusotsuse tegijale on teada dokumenteeritud leiukoha andmed ning otsuse tegemise ajaks (raie lubatavuse kohta) on andmed edastatud EELIS-e andmebaasi haldajale.

³⁶ Sirel, K., Pulk, E. 2020. Natura 2000 võrgustik. Roasto, R., Tampere, U. (toim). Eesti looduse kaitse aastal 2020. Keskkonnaagentuur, Tallinn: lk 28-31.

³⁷ Registreeritud Keskkonnaameti dokumendiregistris kirjane 07.02.2022 nr 7-4/22/2442.

1.5.3. Metsade kaitse ja majandamine piiranguvööndis

LKS keelab kaitsealade piiranguvööndis uuendusraied, puhtpuistute kujundamise ja energiapuistute rajamise. Kaitse-eeskirjaga võib teha LKS-i sätetele leevendusi seades tingimused raielangi suurusele ja kujule, raie tegemise ajale ning metsa koosseisule ja metsa vanusele vastavalt metsaseaduses sätestatud piirangutele.

07.02.2022 tegi Keskkonnaamet ettepaneku (edaspidi 07.02.2022 ettepanek) kaitsta piiranguvööndites rangelt loodusdirektiivi metsaelupaigatüüpe, et tagada loodusdirektiivi elupaikade ja liikide soodne seisund. Ettepaneku hetkel jäi piiranguvööndisse ligikaudu 42 000 ha Natura metsaelupaigatüüpe. Loodusdirektiivi artikli 17 aruande kohaselt on kümnest metsaelupaigatüübist kaheksa seisund ebasoodne (vt tabel 1). Range kaitse ettepaneku alusel tagatakse elupaikade kaitse, seejuures on haldusorganil võimalus peatada ala eesmärke kahjustava haldusakti andmine kuni 28 kuuks³⁸.

Vastavalt sisemisele töökorraldusele on ka Riigimetsa Majandamise Keskus (edaspidi RMK) välistanud raietegevused piiranguvööndi elupaikades riigimaal. 42 000-st hektarist 29 412 ha on riigimaal olevad elupaigad, mille kaitse on tagatud. Eramaadele jääb ca 12 000 ha.

Vastavalt 07.02.2022 ettepanekule hinnatakse metsateatiste menetlemisel elupaiga olemasolu rangemalt. See tähendab, et igakordselt hinnatakse Natura 2000 võrgustiku koosseisu kuuluval kaitsealal elupaigatüübi olemasolu, kui see kattub EELISE Natura elupaikade kaardikihiga. Kui andmestik on korrektne ja alal esineb metsaelupaigatüüp ning tegevus on vastuolus ala kaitse-eesmärgi saavutamise ja kaitse-eeskirjaga, siis teatis peatatakse või antakse keelduv otsus. Andmete õigsust tuleb esmalt kontrollida kameraalselt (ortofoto, metsaregistri andmeid, mudeldatud elupaiku) ning vajadusel teostada kontroll looduses. Elupaikade olemasolus tuleb veenduda ka juhul, kui metsateatise ala kattub mudeldatud elupaigakihiga (edaspidi elupaigamudel). Sellisel juhul tuleb teostada igal juhul välitöö. Elupaigamudel on koostanud Keskkonnaagentuur tuvastamiseks alasid, kus varem pole metsaelupaigatüüpe inventeeritud. Mudeldatud kiht on 27.09.2021 kokku pandud erinevatest andmekihtidest, mille põhjal on võimalik tuvastada veel inventeerimata metsaelupaigatüüpe. Mudeli andmekiht koosneb 0,1 ha suurustest pikslitest ja on kättesaadav metsaportaalist³⁹. Liikide kaitse korraldamisel lähtutakse ala kaitsekorrast ja suunismaterjaliks piirangute põhjendamiseks ja kaalutusõiguse teostamiseks on metsade väärtuspõhise kaitse korraldamise ja majandamise juhise tabelist⁴⁰(edaspidi metsamajandamise tabel, lisa 2 tabel), milles on kokku koondatud teadmine liigi kaitse tegevuskavadest ja laialt kasutusel olevatest praktikatest.

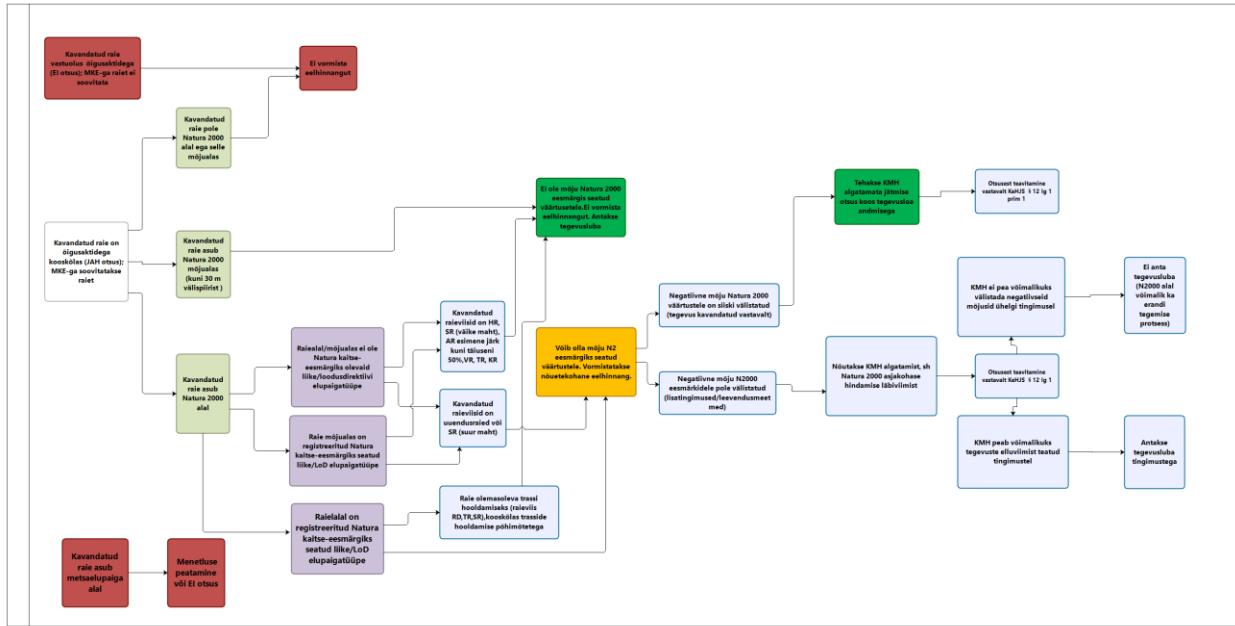
Keskkonnaamet koostab alates 2024. aasta märtsist Natura aladele esitatud metsakaitseeksperdiisidele ja metsateatistel KMH eelhinnanguid. Eelhinnangu eesmärk on hinnata kavandatava tegevuse mõju Natura 2000 ala kaitse-eesmärkidele. Kõik Natura 2000 aladele laekuvad metsateatised on nn lauamenetlused ehk iga teatis tuleb juhtumispõhiselt läbi vaadata ning hinnata sellele eelhindamise vajadust. Kui tegevusega võib kaasneda negatiivne mõju ala kaitse-eesmärkidele, tuleb taotluse esitajal läbi viia täiemahuline KMH. Eelhindamise vajadus oleneb mitmest asjaolust, see võib olla kaugus Natura alast või kaitstavast väärtusest, raieliigist jne. Täpsem töövoog, kuidas eelhindamise või KMH vajaduseni jõutakse on alloleval joonisel 1.

³⁸ LKS § 8 lg 6

³⁹ Metsaportaali. Kättesaadav: [Metsaportaali \(metsad.ee\)](https://metsad.ee)

⁴⁰ Metsade väärtuspõhise kaitse korraldamise ja majandamise juhise tabel. Kättesaadav: <https://keskkonnaamet.ee/sites/default/files/documents/2024-04/Andmetabel.xlsx>

Joonis 1. Natura 2000 aladel metsateatiste KMH eelhindamise otsustuspuu 13.03 seisuga.

1.5.4. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus

Riiklikult reguleerib keskkonnamõju hindamist keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus (KeHJS), mille § 3 lg 1 kohaselt hinnatakse keskkonnamõju, kui: 1) taotletakse tegevusluba või selle muutmist ning tegevusloa taotlemise või muutmise põhjuseks olev kavandatav tegevus toob eeldatavalt kaasa olulise keskkonnamõju; 2) kavandatakse tegevust, mille korral ei ole objektiivse teabe põhjal välistatud, et sellega võib kaasneda eraldi või koos muude tegevustega eeldatavalt oluline ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärgile ning mis ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole selleks otseselt vajalik.

Riigikohus on selgitanud, et Natura hindamise võib jätta tegemata kahel juhul: 1) kui on kahtlusteta selge, et kavandatav tegevus ei mõjuta ala neid tunnuseid, mis on selle kaitse-eesmärkide seisukohalt olulised; 2) kui tegevus võib küll mõjutada ala selliseid tunnuseid, kuid mõju on selgelt ebaoluline, arvestades ka alal valitsevat olukorda ning kaitstavate elupaikade ja liikide haavatavust⁴¹.

Käesoleva kavaga seatakse metsaelupaigatüüpidele ja metsaliikidele kaitsepõhimõtted. Kavale algatati keskkonnamõju strateegiline hindamine⁴² vastavalt KeHJS § 33 lõike 1 punktile 4 ja § 35 lõikele 2, selle vajadust põhjendamata, kuna metsade majandamisega Natura 2000 võrgustiku alal võib kaasneda ebasoodne mõju Natura 2000 võrgustiku ala kaitse-eesmärkidele.

KSH peamiseks eesmärgiks on hinnata kavas väljatöötatud tingimuste ja piirangute asjakohasust elupaikadele ja liikidele, tagamaks et kava kohaste tingimuste ja piirangute rakendamisel üksik-

⁴¹ Riigikohtu halduskolleegiumi otsus asjas nr 3-18-529, punkt 18.

⁴² Metsaelupaikade ja metsaliikide kaitsepõhimõtete rakendamise kava Natura 2000 võrgustiku aladel" keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine. Kinnitatud 06.12.2022 aastal Keskkonnaameti peadirektori käskkirjana nr 8-2/22/5425.

otsuste tegemisel (metsateatiste registreerimisel ning KMH eelhindamiste koostamisel) metsade majandamine ei mõjuks negatiivselt Natura 2000 ala kaitse-eesmärkele.

Keskkonnaamet annab Natura aladel metsateatistele KMH eelhinnangu arendaja (metsateatise esitaja) esitatud ja muu asjakohase teabe alusel ning lähtudes kavandatavast tegevusest, selle asukohast ning eeldatavast keskkonnamõjust (KeHJS § 6¹ lõige 3). Eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded on KeHJS § 6¹ lg 5 alusel kehtestatud keskkonnaministri 16.08.2017 määrusega nr 31 „Eelhinnangu sisu täpsustatud nõuded”.

Juhul, kui metsateatis vastab seaduses sätestatud tingimustele ning käesolevas kavas määratletud administratiivsetele meetmetele, sh liigi- ja elupaigapõhiste nõuetele, ning nende alusel on võimalik järeldada, et kavandatav raietegevus ei põhjusta Natura 2000 ala kaitse-eesmärkidele eeldatavalt olulist ebasoodsat mõju, võib Keskkonnaamet metsateatise registreerida vastavate tingimustega ilma eraldi Natura hindamist algatamata.

Kui mõju ei ole võimalik kava tingimuste alusel välistada – näiteks elupaiga olemasolu, liikide esinemise või raiete ruumilise koondumise tõttu – tuleb metsateatis suunata keskkonnamõju eelhindamisele ning vajaduse korral keskkonnamõju hindamisele vastavalt KeHJS-i nõuetele. Seega ei asenda kava ega KSH Natura hindamise menetlust, kuid loovad ühtse otsustusraamistiku, mille alusel on võimalik varases menetlusjärgus eristada juhtumeid, kus mõju saab välistada kava tingimuste järgi ja juhtudest, kus on vajalik EH või täiemahuline KMH.

1.5.5. Väariselupaikade kaitse

Väariselupaik (VEP) on ala, mis on oluline kitsalt kohastunud, ohustatud või haruldaste liikide kasvukohana. Väariselupaikade kaitset reguleerib metsaseaduse § 23 ning VEP-ide klassifikaator ja valiku juhend on kehtestatud keskkonnaministri määrusega. Eraomandisse jäävate väariselupaikade kaitse on vabatahtlik, samas kui riigimaadel asuvad VEP-id on kaitstud keskkonnaministri käskkirjade alusel. Eestis on registreeritud kokku 38 660 ha väariselupaiku, millest 33 638 ha asub riigimaal ja 4515 ha eraomandis (EELIS, seis 26.09.2024); eraomandis on kaitseleping sõlmitud 840,9 ha ulatuses. Kaitse all olevatest väariselupaikadest paikneb 12 138 ha loodus- või linnualadel ning 22 341 ha väljaspool kaitstavaid alasid. Metsaelupaigatüüpide ja väariselupaikade kattuvus on ligikaudu 359 ha; enamik (34 197 ha) väariselupaiku paikneb väljaspool Natura metsaelupaigatüüpe.

Väariselupaiku ei käsitleta Natura 2000 võrgustiku osana, sest nende kaitse põhineb siseriiklikul õiguslikul lahendusel, mitte Euroopa Liidu elupaigadirektiivi nõuetel. VEP-id võivad sisaldada Natura elupaigatüüpe, kuid nende omavahelist seost ei käsitleta ühtse meetoodika alusel. Samas kehtivad lepingulistel VEP-le piirangud samamoodi Natura 2000 võrgustiku aladel, kui need paiknevad väljaspool võrgustiku alasid. Seega omavad VEP-id ühe tegurina mitme seas liigikaitsest ja raiete kumuleerumist välistavat mõju Natura aladel.

Lisaks siseriiklikele nõuetele ei tohi FSC sertifikaadiga ettevõtted osta puitu väariselupaikadest ega teistelt kõrge kaitseväärtusega aladelt, sealhulgas Natura 2000 elupaigatüüpidelt, mis seab majandustegevusele täiendavad piirangud.

1.6. Inventuurid ja uuringud

Metsaelupaigatüüpide inventeerimist ja EELISsse kandmist korraldab Keskkonnaamet. Inventuure tellitakse hanke korras ja neid viivad läbi hanketingimustele kvalifitseerinud spetsialistid. Võimaluse korral teevad inventuure Keskkonnaameti töötajad (ametnikud või töölepingu alusel töötajad). Hankega tellitud inventuuride puhul on Keskkonnaametil kontrolliv ja vastutav roll, et andmetes ei oleks ebakõlasid ning tulemused vastaksid reaalsusele. Metsaelupaigatüüpide inventeerimine toimub vastavalt inventeerimisjuhendile⁴³. Tabelis 5 kajastuvad inventeeritud metsaelupaigatüüpide sissekanded sisaldavad uute elupaigatüüpide sisse kandmist, olemasolevate muutmist ja parandamist (tüübi, pindala, seisundi näitajad jne) ehk ka kõiki registritoiminguid, mis on seotud inventeerimise või kehtivate kaardiandmete täpsustamisega üle Eesti.

Tabel 5. Inventeeritud metsaelupaigatüüpide pindala sissekanded EELIS-sse⁴⁴.

Aasta	Inventeeritud elupaikade pindala (ha)
2024	11 589,78
2023	12 040,06
2022	14 452,48
2021	12 215,55
2020	10 863,65
2019	6 831,53
2018	17 639,48
2017	22 178,17

1.7. Riiklik seire

Riiklikku eluslooduse seiret korraldab Keskkonnaagentuur. Üks seireteid on ohustatud taimekoosluste (Natura elupaigad) seire, mis kuulub riikliku keskkonnaseire programmi elustiku mitmekesisuse seire alla. Metsaelupaigatüüpide seisundiseiret teostakse iga-aastase juhuvalimi kirjeldamise kaudu kõigile loodusdirektiivi I lisa metsaelupaigatüüpidele, sealjuures ei hõlma valim üksnes kaitstavaid alasid, vaid ka väljaspoole neid jäävaid elupaigale vastavaid metsi. Lisaks taimekoosluste seirele on riiklikus eluslooduse seires ka arvukalt kaitstavaid ja ohustatud metsaliike. Mõningane elustiku mitmekesisuse seire toimub ka SMI seirevõrgustiku raames.⁴⁵ Eluslooduse seire metsaelupaigatüüpide seiret teostatakse iga-aastaselt, 6-aastase tsükliga esitatakse ka seire koondaruanne, mida kasutatakse loodusdirektiivi artikkel 17 aruande koostamiseks. Seni on teostatud kaks seiretsüklit (2010-2012; 2014-2018) ning käimas on kolmas, mis lõpeb 2025. aastal. Seiretsüklite käigus kogutakse juhuvalimi kaudu eelvaliku seirepunktid, milles teostatakse välitöö ning kirjeldatakse elupaigatüübi tunnuseid ja vastavust⁴⁶.

Liike seiratakse riikliku keskkonnaseire programmi eluslooduse seire allprogrammi kaudu. Liikide ja nende rühmade seire jaguneb vastavalt: soontaimed ja samblad, seene- ja samblikuliigid,

⁴³ Loodusdirektiivi metsaelupaikade inventeerimise juhend. Kättesaadav: <https://envir.ee/media/1931/download>.

⁴⁴ EELIS-e inventeeritud elupaikade osa 29.05.2024 seisuga

⁴⁵ Metsaelupaikade seisundiseire kirjeldus. PR0032_Metsaelupaikade_seisundiseire_met_1. Kättesaadav: <https://kese.envir.ee/kese/viewProgramNew.action?uid=473573>

⁴⁶ Keskkonnaagentuur. Elupaikade seire. Kättesaadav: <https://storymaps.arcgis.com/stories/d4e80db07a9045f7baa18e6f4636e0fc>

selgrootud kalad, kahepaiksed, roomajad, linnud ning imetajad⁴⁷. Seiresse kuuluvad kõik I kategooria kaitsealused liigid ning osa II ja III kategooria liikidest ning optimaalne valik rahvusvaheliselt ohustatud liikidest.

2. Mõjutegurid ja administratiivsed meetmed

Mõjutegur on kaitseväärtuse soodsa seisundi säilimist või saavutamist mõjutav positiivne või negatiivne tegur. Mõjuteguri puhul eristatakse survetegurit (*pressure*) ja ohutegurit (*threat*). Survetegur on ebasoodne tegur, mis mõjub juba praegu, ning ohutegur on ebasoodne tegur, mis võib suure tõenäosusega avaldada mõju tulevikus. Koondatult kokku nimetatakse neid ühisenimetusega mõjutegur. Mõjutegurite ja meetmete liigitamine tuleneb loodusdirektiivi aruandluse klassifikatsioonist. Käesoleva kava kontekstis on kesksel kohal raied, siis eelkõige tuuakse selles peatükis välja just raieid puudutavad mõjutegurid, millele seatakse administratiivsed meetmed välistamaks negatiivse mõju avaldumist või sooda seisundi kahjustamist. Aktiivseid meetmeid käesoleva kavaga ei planeerita. Need on kirjeldatud tegevuskavades või alapõhistes kavades. Mõjutegurid ja meetmed baseeruvad loodusdirektiivi aruandluse klassifikatsioonil⁴⁸. Mõjutegurite ja meetmetega saab täpsemalt veel tutvuda *article 17 webtool*⁴⁹ vahendusel või märgade ja kuivade metsaelupaigatüüpide tegevuskavadest⁵⁰.

Tabel 6. Raieid tulenevad mõjutegurid metsaelupaigatüüpidele ja metsaliikidele ning meetmed mõjutegurite leevendamiseks.

Mõjutegur	Mõjuteguri kood	Meede	Meetme kood	Tegevuse tüüp	Tegevuse nimetus
♦ Hooldus- ja valikraied (v.a lageraie)	PB06	♦ Metsade majandamise tingimuste muutmine	MB05	♦ Administratiivne meede	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Metsaelupaigatüüpides raie keeld ♦ Metsaelupaigatüüpidele puhervööndite moodustamine ♦ Metsamajandamise juhise tingimuste rakendamine ♦ Kaitse-eeskirjade ja LKS raie tingimuste rakendamine
♦ Uuendusraied	PB09	♦ Metsade majandamise tingimuste muutmine	MB05	♦ Administratiivne meede	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Metsaelupaigatüüpides raie keeld ♦ Metsaelupaigatüüpidele puhervööndite moodustamine ♦ metsamajandamise juhise tingimuste rakendamine ♦ Kaitse-eeskirjade ja LKS raie tingimuste rakendamine
♦ Vanade metsade vähenemine	PB14	♦ Metsade majandamise	MB05	♦ Administratiivne meede	♦ Metsaelupaigatüüpides raie keeld

⁴⁷ Keskkonnaagentuur, 2018. Riikliku keskkonnaseire programmi eluslooduse seire allprogramm. Tallinn.

⁴⁸ Reference portal for reporting under Article 17 of the Habitats Directive. Kättesaadav: https://cdr.eionet.europa.eu/help/habitats_art17

⁴⁹ Article 17 webtool. Kättesaadav: <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/>

⁵⁰ Märgade metsaelupaigatüüpide tegevuskava (tööversioon). Kättesaadav: https://www.loodusrikaseesti.ee/sites/forest/files/2024-02/Margade-metsaelupaikade-tegevuskava_2.02.24.pdf

ja killustumine		tingimuste muutmine			<ul style="list-style-type: none"> ◆ Metsamajandamise juhise tingimuste rakendamine ◆ Kaitse-eeskirjade ja LKS raie tingimuste rakendamine
◆ Vande puude eemaldamine	PB08	◆ Metsade majandamise tingimuste muutmine	MB05	◆ Administratiivne meede	◆ Metsaelupaigatüüpides raie keeld
◆ Surnud ja surevate puude eemaldamine	PB07	◆ Metsade majandamise tingimuste muutmine	MB05	◆ Administratiivne meede	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Metsaelupaigatüüpides raie keeld ◆ Metsamajandamise juhise tingimuste rakendamine ◆ Kaitse-eeskirjade ja LKS raie tingimuste rakendamine

TÖÖVERSIOON

3. Kaitse korraldamise põhimõtted

Loodusdirektiiv sätestab kohustuse saavutada kõigi I lisa elupaigatüüpide soodne seisund liikmesriigi territooriumil ja kui see on saavutatud, siis seda hoida. Eesti õigusruumis on see sätestatud looduskaitseseaduses §-s 3. Loodusliku elupaiga seisund loetakse soodsaks, kui selle looduslik levila ja alad, mida elupaik oma levila piires hõlmab, on muutumatu suurusega või laienemas ja selle pikaajaliseks püsimiseks vajalik eriomane struktuur ja funktsioonid toimivad ning tõenäoliselt toimivad ka prognoosimisulatusse jäävas tulevikus ja elupaigale tüüpiliste liikide seisund on soodus vastavalt LKS § 3 lõikele 2.

Elupaigatüübi seisundi hindamiseks on olemas konkreetsed juhised loodusdirektiivi artikkel 17 kohase aruande täitmiseks⁵¹. Pindala kohta aruandmisel eeldatakse, et igale elupaigatüübile on teaduslike kriteeriumite alusel sätestatud soodne võrdluspindala, mis tuleb riigis säilitada, et seisundit soodsaks lugeda. Soodne võrdluspindala ei saa olla väiksem kui EL-iga liitumishetkel riigis olemas olnud elupaigatüübi kogupindala ja tegemist peab olema realistliku saavutatava pindalaga. Teaduslik alus metsaelupaigatüüpide soodsa seisundi hinnangu täpsustamiseks tekib märgade ja kuivade metsaelupaigatüüpide tegevuskavade valmimisega. Kui kogupindala riigis väheneb, siis muutub seisundi hinnang ebasoodsaks. Ebasoodne seisund jaguneb omakorda kaheks: ebasoodne-ebapiisav ja ebasoodne-halb. Mingit lubatavat elupaigatüübi hävitamise pindala anda ei saa, sest juhend sätestab, et kui elupaigatüübi kadu aastas on rohkem kui 1% soodsast võrdluspindalast, siis on seisund ebasoodne-halb, kui elupaiga kadu on väiksem, siis on seisund ebasoodne-ebapiisav. Seisundit halvendavad lisaks elupaigatüübi pindala vähenemisele ka teised tegurid, nt metsakuivendus jm mõjud, mis elupaika kahjustavad.

Käesolevas kavas sätestatud administratiivsed meetmed ning metsa kasutamist reguleeriv õiguslik kord toetuvad nendele kaitsepõhimõtetele. Nende rakendamine annab otsustajale aluse hinnata, kas kavandatav tegevus võib mõjutada elupaigatüüpide pindala, struktuuri või funktsioone või nendega seotud liikide seisundit ning võimaldab vajaduse korral välistada ebasoodsa mõju tekkimise Natura 2000 ala kaitse-eesmärkidele. Nii aitab kava tagada, et üksikute metsateatiste menetlemisel lähtutakse põhimõtetest, mis on kooskõlas elupaikade soodsa seisundi säilitamise ja taastamise kohustusega.

3.1. Otsustuspuu Natura 2000 võrgustiku aladel metsateatiste menetlemisel

Natura 2000 aladel metsateatiste menetlemisel kasutatakse käesolevas kavas esitatud otsustuspuud ehk otsustusloogikat, mis võimaldab hinnata, kas kavandatav raietegevus võib mõjutada ala kaitse-eesmärgiks olevaid metsaelupaigatüüpe või metsaliike ning kas mõju on võimalik välistada või tuleb algselt keskkonnamõju eelhindamine või keskkonnamõju hindamine (vt peatükk 1.5.4). Otsustuspuude eesmärk ei ole asendada metsamajandamise õigusakte, vaid anda selge menetlusraamistik, mis aitab hinnata mõju Natura ala kaitse-eesmärkidele ja ala terviklikkusele.

Kavas käsitletakse kahte alternatiivset otsustusloogikat (alternatiiv 1 ja alternatiiv 2), mis mõlemad pakuvad lahenduse kehtivale praktikale (nullalternatiiv) ning ühtlustavad metsateatiste menetlemist Natura 2000 võrgustiku aladel. Alternatiivide erinevus seisneb eelkõige selles, milliseid täiendavaid piiranguid ja kriteeriume kasutatakse raiete võimalikku mõju välistamiseks. Allpool on iga otsustuspuu sõlm eraldi lahti seletatud.

⁵¹ Loodusdirektiivi artikli 17 selgitavad märkused (Explanatory Notes), lk 93–94. Kättesaadav: https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art17/Article_17_Explanatory_Notes.pdf

Metsateatis looduslal / linnualal

Otsustuspuu loogika on ülesehitatud metsateatistele, mis on esitatud Natura 2000 võrgustikku kuuluva siseriikliku kaitseala piiranguvööndisse või hoiualale. Otsustuspuu ei laiene sihtkaitsevööndite ja reservaatide kaitseraamidele, ega Natura 2000 võrgustiku aladest väljapoole jäävate metsateatiste osas.

Kattuvuse tuvastamine

Metsateatise menetlemisel Natura 2000 loodus- või linnualal on esmane ülesanne selgitada, kas kavandatav raieala kattub loodusdirektiivi metsaelupaigatüübiga või mitte. Kattuvus määratakse EELIS-e natura elupaik kaardikihi alusel. Kattuvuse olemasolul jätkub menetlus otsustuspuu harudes, mis käsitlevad kaitse-eesmärki, andmekvaliteeti ning raieliikide võimalikku mõju. Metsaelupaigaga kattuvus tähendab, et teatis võib mõjutada ala kaitse-eesmärgiks olevat elupaigatüüpi või selle säilimiseks vajalikke struktuuri- ja funktsioonelemente ning seetõttu on vajalik hinnata nii elupaiga andmekvaliteeti kui ka raieliigi sobivust.

Teatise mitte kattumise korral on järgmine tegevus andmete kontroll. Andmekvaliteedi ja andmete kontrolli vahe seisneb eelkõige, et esimesel juhul on elupaigatüüp alal olemas ning kontrollitakse andmekvaliteedi taset. Teisel juhul, andmete kontrolli puhul, elupaigatüüpi ei ole, aga võimalikke andmeid tuleks kontrollida, kas alal vaatamata elupaigatüübi puudusele, võib vajalik väärtus alal olla. See on põhjendatud eelkõige kaitsealadel, millel on eesmärk metsaelupaigatüüpide kaitse ja välistada võimalus, et inventeerimata alade metsaelupaigatüübid võiksid kahjustada saada.

Kaitse-eesmärk „jah“ või „ei“

Kui metsateatise raieala kattub loodusdirektiivi metsaelupaigatüübiga, mis on ühtlasi Natura 2000 ala ametlik kaitse-eesmärk, tuleb hinnata metsateatise lubatavust rangemalt, lähtudes elupaiga säilitamise ja soodsa seisundi hoidmise nõuetest. Sellisel juhul tuginetakse otsustamisel eelkõige olemasoleva inventuuri täpsusele ja ajakohasusele ning raieliigi mõjule elupaiga struktuurile ja funktsioonidele. Hea või rahuldava andmekvaliteedi korral saab otsustada olemasolevate andmete alusel, kusjuures lubatavad on üksnes sellised tegevused, mille mõju elupaiga seisundile on selgelt välistatav, nagu ohtlike puude eemaldamine, olemasolevate liinitrasside ja teekoridoride hooldus ning kaitse-eesmärgi täitmiseks vajalikud tööd.

Kattumisel mitte-eesmärgiks oleva elupaigatüübiga tuleb hinnata elupaiga olulisust/esinduslikkust alal. Vastavalt Euroopa Komisjoni juhisele⁵² tuleb elupaigatüüp määrata kaitseala eesmärgiks, kui seda esineb alal olulisel määral. Väheväärtuslikuks elupaigaks võib pidada elupaika, millel pindala on ebapiisav looduskaitse seisukohast, kuna see on väga väike, mis on rikutud või killustunud, nii et elupaigatüübi ökoloogiliste funktsioonide täitmine on väga piiratud ja struktuursed komponendid ning selle iseloomulik/tüüpiline liikikoosseis on tugevalt vähenenud. Lisaks võib väheväärtuslikuks pidada elupaigad, mis vajaksid taastamist, kuid millel puuduvad asjakohased elupaigatüübi taastamisvõimalused. Väheolulise elupaiga korral jätkub menetlus vastavalt metsaelupaigast väljas oleva ala otsustusloogikale.

Kui menetluse käigus (mudelhindamine, kameraalne või välitööd, inventuur) selgub, et tegu ei ole kehtiva kaitse-eesmärgiks oleva metsaelupaigatüübiga, kuid kooslus on esinduslik ja kõrge looduskaitseväärtusega, on Keskkonnaametil võimalik teha ettepanek loodusobjekti kaitse alla võtmiseks või kaitsekorda muutmiseks. Pärast ettepaneku ametlikku töösse võtmist

⁵² European Commission, 2023. Natura 2000 standard data form explanatory notes, p 3.1.8 pg 14.

võib pädev haldusorgan peatada metsateatise haldusakti andmise menetluse LKS § 8 lg 6 alusel kuni kaitse alla võtmise või sellest keeldumise otsuseni (kuid mitte üle 28 kuu). Lõppotsus kaitse alla võtmise või kaitsekorra muutmise kohta tehakse LKS § 10 lg 1 kohase otsusega.

Andmekvaliteet ja andmete kontroll

Andmekvaliteedi kontrollimisel tuleb hinnata metsaelupaigatüübi andmete piisavust, selgitamaks välja, millise elupaigatüübiga on tegu ja milline on tema seisund. Alusandmete kvaliteet on oluline osa otsustusprotsessis, seda nii metsateatise kattumisel metsaelupaigatüübiga kui ka vastupidi. Metsaelupaigatüüpide andmete kvaliteeti võib pidada heaks või rahuldavaks siis, kui andmed ei ole vanemad kui 10 aastat (alates 2011. aastast, mil koostati uus metsainventuuride juhend) ning on ära märgitud seisundi hinnangud A, B või C. Andmeid saab pidada ebapiisavaks, kui on puudu olulised andmed, näiteks seisundi hinnangud või esinevad selged ebakõlad metsaelupaigatüübi määranngus võrreldes nt metsa vanuse ja kasvukohatüübiga. Ebapiisavate andmete puhul tuleb teostada alati „täiendav analüüs” (KMH, välitöö, inventuuri tellimine, mudeldamine või kameraalne hindamine), mille tulemusel saab protsessi jätkata vastavalt analüüsi tulemusele ja alustada teatise menetlust otsustuspuu algusest.

Juhul, kui metsateatis ei kattu metsaelupaigatüübiga, on vajalik „andmete kontroll” läbida. Kontrollimiseks tuleb kasutada elupaigamudelit ja kameraalset hindamist. Elupaigamudeli andmete põhjal, kui on tõenäosus metsaelupaigatüübi kattumisel metsateatisega, tuleb teostada täiendav analüüs. Täiendav analüüs võib olla kameraalne hindamine, mille puhul saab aluseks võtta varasemate inventuuride põhjal määratud 0-elupaikade andmekihi või hinnata takserandmete põhjal, kas tegu võib olla metsaelupaigatüübiga. Lisaks on võimalus teha välitöö või tellida inventuur. Kui andmete kontrolli põhjal on veendumus, et tegu ei ole metsaelupaigatüübiga, siis jätkub menetlus vastavalt otsustuspuus kirjeldatule. Kui kattuvust ei tuvastata ja alal ei esine täiendavaid (liikidest tulenevaid) piiranguid ja raie ei piirdu 30m puhveralaga, võib metsateatis väljastada vastavalt seadusest tulenevatele nõuetele.

Raieliigi hindamine metsateatiste menetlemisel

Raieliigi hindamine on otsustusloogika keskne etapp, kuna erinevate raiete võimalik mõju Natura 2000 ala kaitstavatele metsaelupaikadele ja liikidele sõltub otseselt sellest, millist raieliiki kavandatakse. Erinevad raieliigid mõjutavad metsa struktuuri, valgus- ja mikrokliimatingimusi ning puistu järjepidevust erineval määral. Seetõttu hinnatakse metsateatise menetlemisel raieliiki alati vastavalt sellele, kas metsateatis kattub metsaelupaigatüübiga, kas tegemist on ala kaitse-eesmärgiga, milline on elupaiga andmekvaliteet, ning milline on raie ruumiline asetus kaitstava väärtuse suhtes. Otsustuspuu juhib menetluse tulemuse kas metsateatise väljastamise, edasise keskkonnamõju eelhindamise/hindamise või metsateatise registreerimisest keeldumiseni.

Raieliigid, mille mõju on piiratud ja etteaimatav

Kui raieala kattub metsaelupaigatüübiga ning elupaik on kaitse-eesmärk, võivad lubatavad olla üksnes sellised tööd, mille mõju elupaiga struktuurile ja funktsioonidele on väike ning mille eesmärk on seotud ohutuse tagamise või kaitsekorraldusega. Nende hulka kuuluvad:

- ohtlike puude raie,
- olemasolevate liinitrasside ja teekoridoride hooldustööd,
- kaitse-eesmärgi täitmiseks vajalikud hooldus- ja taastamisraied.

Selliste tegevuste lubamine eeldab, et need viiakse läbi vastavalt juhistes kirjeldatud tingimustele ning ei kahjusta elupaiga seisundit ega struktuurielemente. Liigi või elupaiga hooldus või taastamiseks mõeldud tööd on suunatud kaitse-eesmärgi saavutamise suunas ja lähtuvad elupaiga ja liigi ökoloogiast. Selliseid töid planeeritakse vastavates kaitsekorralduslikes kavades.

Liinitrasside, teede ja kraavide hooldusalade puhul tuleb arvestada, et tegu on olemasolevate ja liinitrassi, teekoridori või kraavi hooldustsooniga. Kuna tegemist on olemasolevate ja pidevalt hooldatud infrastruktuuriga, võib nende kaardistamine metsaelupaiga polügooni sisse olla tehniline eripära. Sellisel juhul hinnatakse hooldustööde kooskõla Keskkonnaameti juhistega. Kui trassi hooldus viiakse läbi juhises toodud tingimustel ja ei kahjusta lähedalasuvat metsaelupaigatüüpi, ei ole tavaliselt vajalik EH või KMH algatamine. Täpsemalt liinitrasside ja teekoridoride hooldustingimused on kirjeldatud Keskkonnaameti kodulehel⁵³.

Kui metsateatis kattub loodusdirektiivi metsaelupaigatüübiga ja elupaik on ala kaitse-eesmärk, ei ole võimalik mõju välistada raieliikide puhul, mis muudavad puistu katvust ja struktuuri olulisel määral — sõltumata raie täpsest ulatusest või raiepiirkonna väiksusest. Nende raieliikide hulka kuuluvad:

- harvendusraie,
- sanitaarraie,
- valikraie,
- uuendusraie

Selliste raieliikide mõju ei ole võimalik kaitse-eesmärgiks oleva metsaelupaigatüübi puhul välistada ning otsustuspuu kohaselt tuleb metsateatisest kas keelduda või suunata tegevus keskkonnamõju eelhindamisele või KMH-le.

Raieliigid metsaelupaigatüübist väljas

Kui metsateatis ei kattu loodusdirektiivi metsaelupaigatüübiga ja andmete kontrolli tulemusel on veendunud, et elupaik puudub, hinnatakse raieliiki vastavalt sellele, kui palju puistut pärast raie säilib ning kas raie toimub 30 meetri laiuses mõjualas või sellest väljaspool.

1) Raieliigid raiejärgse täiusega 50% või enam

(harvendusraie, valikraie, aegjärgne raie $\geq 50\%$, sanitaarraie $\geq 50\%$)

Nende raieliikide mõju puistu struktuurile on mõõdukas ning otsustuspuus käsitletakse neid järgmiselt:

- Raie kaugemal 30 m mõjualast → metsateatis registreeritakse.
- Raie 30 m mõjualas → metsateatis registreeritakse, kui Lisa 2 liigi- või elupaigatingimused ei sea täiendavaid piiranguid.

2) Raieliigid raiejärgse täiusega alla 50%

(lageraie, veerraie, häilraie, aegjärgne raie $< 50\%$, sanitaarraie $< 50\%$)

Nende raieliikide mõju on ulatuslikum ning otsustusloogikas on nende lubatavus piiratud:

- Raie kaugemal 30 m mõjualast → metsateatis registreeritakse, kui raiel puudub täiendav liikidest tulenev piirang.
- Raie 30 m mõjualas → mõju ei ole võimalik välistada → keelduv otsus või EH/KMH.

⁵³ Kokkulepped kaitsealustele objektidele jäävate teetrasside ja liinikoridoride hooldamiseks ning metsaelupaikades sõitmiseks metsamajandustöödel. Kättesaadav: [Kokkulepped kaitsealustele objektidele jäävate teetrasside ja liinikoridoride hooldamiseks ning metsaelupaikades sõitmiseks metsamajandustöödel 05.06.24.pdf \(keskkonnaamet.ee\)](#)

Erandjuhtumid

Metsateatiste menetlemisel on lisaks otsustusloogika põhietappidele vajalik arvesse võtta ka erandjuhtumeid, kus kavandatav tegevus ei loe kohustuslik või tuleb arvesse suuremaid häiringualasid:

1) Looduslike häiringute (torm, ürasekikahjustus) järgsed sanitaarraied võivad olla lubatavad ka 30 m mõjualas, kui metsakaitseeksperdiis kinnitab tegevuse vältimatust ja selgub, et raie ei kahjusta elupaiga struktuuri ega funktsioone. Sel juhul tuleb alale jätta vähemalt 20-30 m³/ha lagupuitu elustikule.

2) Metsaseaduse § 41 kohaselt võib metsateatist esitamata maaomanik raiuda kuni 20 tihumeetrit puitu kinnisaja kohta aastas. Arvestades, et metsaseadus ei nõua piiranguvööndis ega hoiualal sellise raieliigi kohta metsateatise esitamist, siis loa väljastajal puudub võimalus tegevuse piiramiseks ning mõjude hindamiseks, sest Eestis kehtiv KMH protsess on seotud tegevuslubadega.

3) Valgustusraie on metsaseaduse järgi hooldusraie, mida võib teostada kuni 20-aastases või keskmise rinnasdiameetriga kuni 8 cm puistus ilma metsateatist esitamata. Valgustusraie eesmärk on vähendada juurkonkurentsi ja parandada peapuuliikide valgusolusid, mistõttu ei sobi see üldjuhul loodusdirektiivi metsaelupaikade ökoloogiliste tingimustega. Elupaikades puudub vajadus puistu majanduslikuks kujundamiseks ning valgustusraie ei ole kooskõlas elupaikatüübile omaste struktuuride ja tunnustega. LKS ei piira piiranguvööndis selliste raiete tegemist ning metsaseadus ei näe ette metsateatise esitamist, kuid arvestada tuleb, et selliste tööde tegemine metsaelupaigatüübis on otstarbetu ning printsiiabis ei vasta noorendikud elupaigatüübi kriteeriumitele v.a. häiringujärgsed isetekkelised noorendikud, mis on olnud metsaelupaiga osad. Viimase näite puhul on võimalik kameraalse hindamisega tuvastada, kas tegu on loodusliku protsessiga või varasema vale määranguga. Kava ei näe ette täiendavaid tingimusi või eraldi KMH läbiviimist valgustusraiate puhul.

Raiete mõjuala 30 m

Raiete 30 m mõjuala ulatus on aluseks võetud RMK poolt tellitud kaitstavate metsafragmentide rakendusuuring⁵⁴, kus leiti, et piirnev raie kahjustab kõrge kaitseväärtusega metsade loodusväärtusi. Keskmiselt ulatusid raiete servamõjud 30 m raie servatsoonidest. Niisamuti on lähtutud 30 m puhveralast väärtuspõhise metsamajandamise juhises liikide punktobjektidena kaardistatud leiukohtade puhvri ulatuse määramisel ehk küpse puistu arvestuslik 1,5-kordne keskmine puistu kõrgus Eestis (mööndusega, kui liigi elupaiganõudlusest ei nähtu teisiti). Kuna metsaelupaigatüüpide kaardistamine toimub üldjuhul (on ka erisusi) metsakorraldusliku eraldise täpsusega, siis servaalade puhul võidakse arvestada teatud üleminekupuistu sisse, mistõttu täielik majanduskeeluga 30 m puhveralade moodustamine ei ole alati põhjendatud. Eraldi ei ole otstarbekas hinnata, kas igal metsaelupaigal on nõ üleminek või kas selliseid väikseid alasid on elupaigatüüpide sees, mis ei vasta 100 % määrangule, aga on kaardistatud eraldise täpsusega. Looduses on keeruline sellist piiri alati tõmmata ning vastasel korral jääksid servaaladesse või ülemineku aladesse otstarbetud ribad/tühimikud. Puhverala eesmärk on eelkõige vältida raie tulemusel järskude muutuste mõjusid (lagedaid alasid).

Raiete mõjualaks peetakse metsaelupaigatüüpe ümbritsevat 30 m puhverala, mille mõjutamine võib avaldada ebasoodsaid mõjusid kaitse-eesmärgiks olevale elupaigatüübile. Mõjualas 30 m

⁵⁴ Runnel, K. 2021. RMK rakendusuuring „Kaitstavate metsafragmentide eesmärgipärasuse suurendamine”

ulatuses on välistatud raieliigid, mis tekitavad lagedaid alasid, sest need kahjustaksid puhverala struktuuri ja funktsiooni. Sellisteks raieteks on lageraie, veerraie, aegjärgse raie viimane järk, häilraie ja sanitaarraie raiejärgse täiusega 50 % või enam, va juhul, kui mõjualas olev puistu (mis ei ole metsaelupaigatüüp) on tuulemurru tõttu hävinud või üraseki kahjudega. Sel juhul metsakaitse-ekspertiisi alusel on tegevus põhjendatud, kui olukord on tekkinud looduslike protsesside tulemusena. Oluline oleks siiski ka sellise korrastuse käigus jätta alale 20 tihumeetrid puid, mida ei koristata ja mis jäävad metsa alatiseks. Eelistatult jäetakse metsa surnud või surevad puud, õõnsustega puud või suurte okstega puud.

Kokkuvõttes on 30 meetri mõjuala otsustuspuu üks keskseid hindamiskriteeriume, mille kasutamine võimaldab menetlejal hinnata raiete ruumilist mõju elupaigatüüpidele ja liikidele ühtsete põhimõtete alusel. Mõjuala tagab ühtse lähenemise servamõjude hindamiseks, mis võivad Natura 2000 elupaikade seisundit mõjutada.

Otsustuspuu alternatiivid

Käesolevas kavas on esitatud kaks alternatiivset otsustusloogikat (alternatiiv 1 ja alternatiiv 2), mis pakuvad nullalternatiivile ehk praegusele olukorrale erinevaid lahendusvariante Natura 2000 aladel metsateatiste menetlemiseks. Mõlemad alternatiivid kasutavad samu põhimõttelisi menetluslikke etappe (kattuvus, andmekvaliteet, raieliik, mõjuala), kuid erinevad ulatuses,

Alternatiiv 1 otsustuspuu (joonis 3) tugineb kehtivale õigusruumile ning käesolevas kavas määratletud administratiivsetele meetmetele. See eeldab, et raiete lubatavus otsustatakse olemasolevate piirangute, kava tingimuste, lisa 2 andmetabeli tingimuste, 30 m mõjuala ja andmekvaliteedi hindamise alusel. Alternatiiv 1 sobib rakendamiseks ilma seaduse muutmiseta, luues ühtse metoodika, mille järgi hinnata, kas konkreetne metsateatis on kooskõlas Natura ala kaitse-eesmärkidega või mitte.

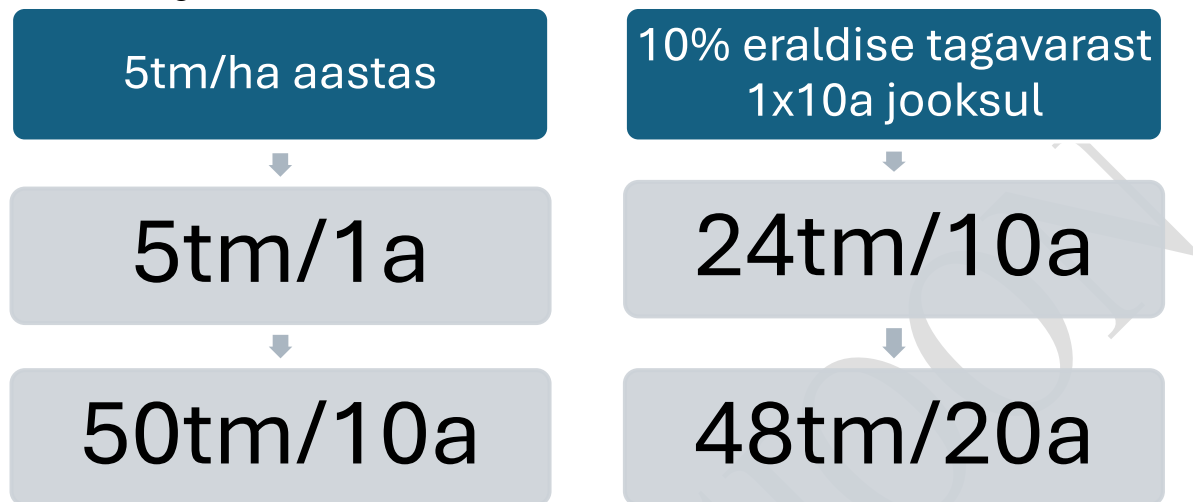
Alternatiiv 2 otsustuspuu (joonis 4) sisaldab metsaseadust ja looduskaitseadust muutva eelnõu muudatusi ning käesoleva kava täiendavaid ettepanekuid, mida saab metsade majandamisel ja kaitse-eesmärkide säilitamisel alternatiividena kasutada. Seaduse muudatusettepanek keelaks raied kaitseala ja püsielupaiga piiranguvööndis ning hoiualal asuvates metsaelupaigatüüpides. Lisaks võimaldatakse piiranguvööndi elupaigatüüpides raiuda kuni 5 tm/ha puitu tingimusel, et see ei kahjusta elupaigatüüpi.

Täiendava alternatiivina näeb antud kava ette valik- ja sanitaarraie lubamist metsaelupaigatüüpides ulatuses kuni 10 % eraldise tagavarast kümne aasta jooksul (edaspidi 10 % printsiip). 10% printsiip sarnaneb 5 tm/ha raiega, kuid võimaldab ühe hektari kohta korraga suuremas koguses omatarbeks puitu varuda, millele järgneb kümneaastane raierahu. Kuigi selleks puudub hetkel õiguslik alus, annaks see seaduse koostajale võimaluse alternatiivi kaaluda, tagades, et Keskkonnaametile jääks kaalutusotse nõusoleku andmiseks. Selle alternatiivi rakendamiseks peavad olema andmed eraldise tagavara kohta. Nii võimaldaks raie tihedamates puistutes rohkem puitu varuda ja hõredamates vähem, järgides alati tagavara mahtu ning vältides seisundi näitajate langust hõredamates elupaigatüüpides.

10 % printsiibi rakendamiseks oleks võimalik valik- ja sanitaarraie, kui need eeldab täiendavaid tingimusi. Selleks, et elupaigatüübi seisundit ei kahjustaks, tuleks 10 % ulatuses eraldise metsa tagavarast valikuliselt eemaldada eri vanuses ja eriliigilisi puid. Samuti võib ühetaolistes puistutes moodustada häilusid, kuid häilude rajamisel tuleks jätta eraldisele soovituslik lagupuidu hulk

vähemalt 20-30 m³/ha⁵⁵. Niisamuti võib korrasta ulatuslikke tormimurdusid jättes sinna eelnimetatud hulga lagupuitu.

Joonis 2: Näidis on esitatud joonisel, kus arvestatakse 5 tm/ha aastas ning 10% eraldise metsa tagavarast kümne aasta jooksul. Näitena on toodud 1 hektari suurune eraldis 10 hektari suuruse elupaigatüübi sees, mille metsa tagavara on SMI andmetel rangelt kaitstavates metsades keskmiselt ligikaudu 241 tm/ha⁵⁶.

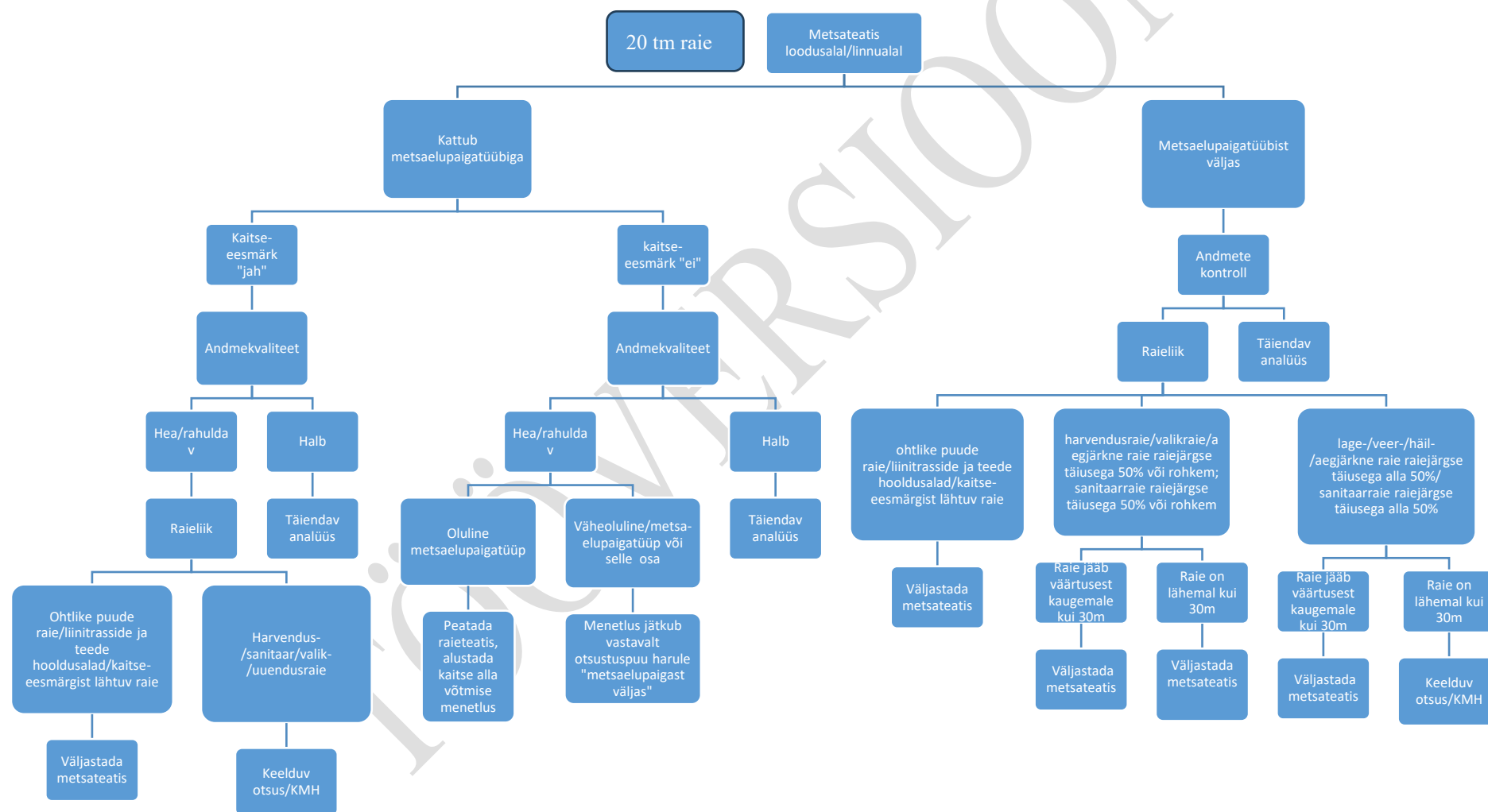

Samuti käsitletakse alternatiiv 2 otsustuspuus lageraie ja veerraie lubamist tingimusel, et nende teostamisel järgitakse 70/50 printsiipi, mille eesmärk on vältida kumulatiivsete mõjude tekkimist (vt peatükk 4).

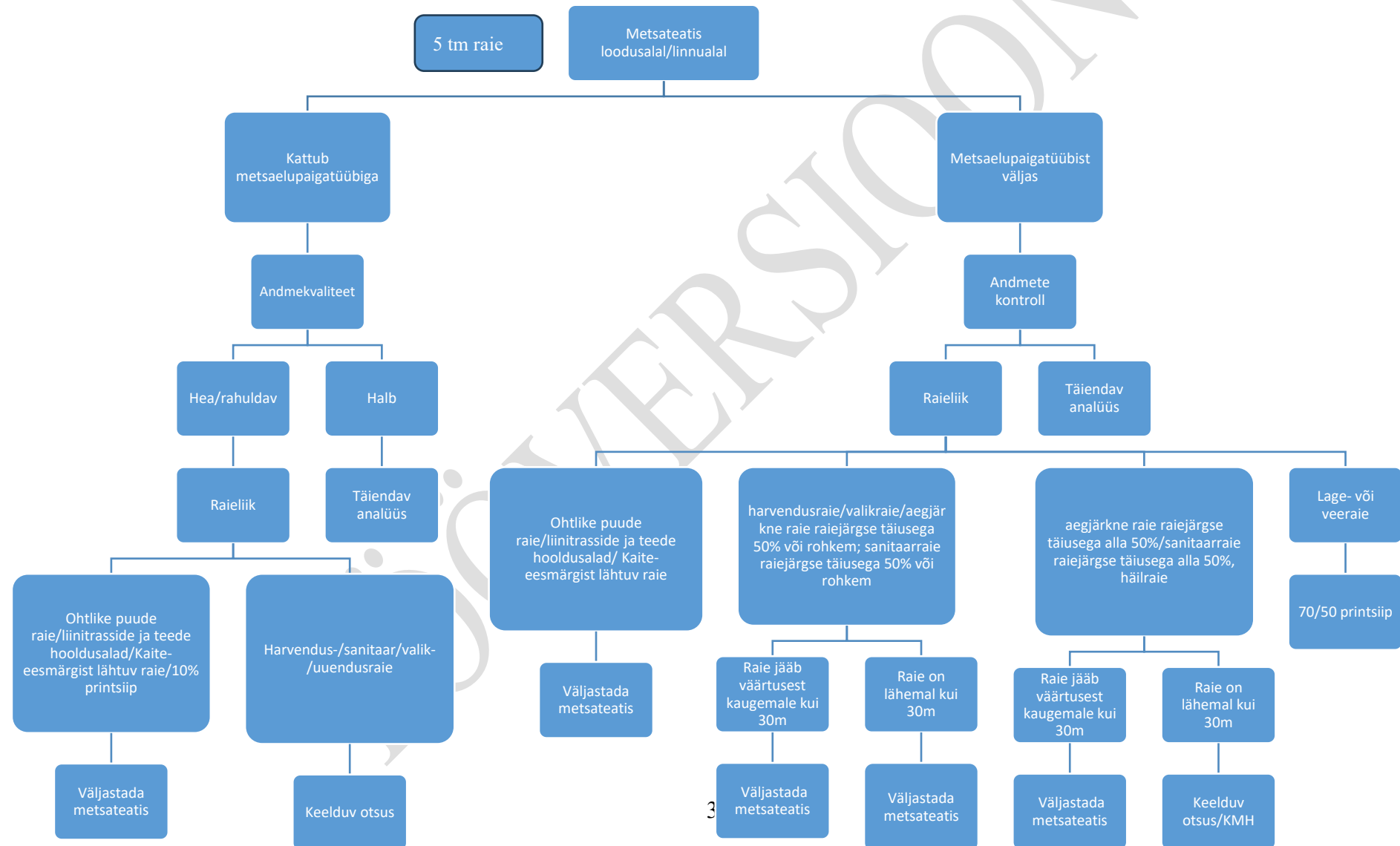
⁵⁵ Kuivade metsaelupaigatüüpide (2180, *9010, *9020, 9050, 9060, *9180) tegevuskava (tööversioon).

⁵⁶ Keskkonnaagentuur. (2018). Eesti metsade statistiline inventeerimine (SMI) tulemused 2018 [PDF]. Kättesaadav: https://keskkonnaagentuur.ee/sites/default/files/allan_sims.pdf

Joonis 3. Natura 2000 loodus- ja linnualal metsaelupaigatüüpide metsateatiste otsustuspuu alternatiiv 1

Joonis 4. Natura 2000 loodus- ja linnualal metsaelupaigatüüpide metsateatiste otsustuspuu alternatiiv 2.

3.2 Kaitsealuste ja kaitse-eesmärgina nimetatud liikide kaitsepõhimõtted Natura 2000 aladel metsateatiste menetlemisel

Liikide kaitse korraldamisel lähtutakse ala kaitsekorrast ja suunismaterjaliks piirangute põhjendamiseks ja kaalutusõiguse teostamiseks on metsade väärtuspõhise kaitse korraldamise ja majandamise juhise tabelist⁵⁷ (lisa 2), mis koondab liigi elupaiganõuded, ohutegurid ning metsateatiste menetluses kohaldatavad piirangud ja tingimused. Teadmised pärinevad liigi kaitse tegevuskavadest ja laialt kasutusel olevatest praktikatest.

Metsamajandamise tabeli tingimused ei rakendu üksnes Natura 2000 ala kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele, vaid kõigile tabelis esitatud liikidele ulatuses, mis tabelis on määratletud. Tabel eristab seejuures majanduspiiranguid ja majandustingimusi vastavalt liigi kaitsekategoriale, kaitse-eesmärgiks olemisele ning asukohale kaitstaval või kaitstaval alal. Tabeli tingimuste eesmärk on võimaldada sellist metsade majandamist, mille puhul on eelduslikult välistatav ebasoodsa mõju tekkimine liigi elupaigale ja Natura 2000 ala kaitse-eesmärgile.

Liigi leiukoha kattuvus ja menetluse ulatus

Metsateatise menetlus algab kontrolliga, kas kavandatav raieala kattub EELIS-ses registreeritud kaitsealuse liigi leiukohaga (punktobjekt või elupaigapolügoon). Kui kattuvust ei esine, ei kohaldata liigi otsustusloogikat ning menetlus jätkub metsaelupaigatüüpide või muude asjakohaste kriteeriumide alusel.

Kui metsateatis kattub liigi leiukohaga, hinnatakse liigiandmete kvaliteeti ning seejärel kavandatava tegevuse vastavust metsamajandamise tabelis sätestatud tingimustele.

Andmekvaliteet ja täiendav analüüs

Liigiandmete kvaliteeti loetakse otsuse tegemiseks piisavaks juhul, kui andmed ei ole üldjuhul vanemad kui kümme aastat, leiukoha ruumiline täpsus on piisav ning olemasolev teave võimaldab hinnata kavandatava tegevuse võimalikku mõju liigi elupaigale.

Kui liigiandmete kvaliteet ei ole otsuse tegemiseks piisav (nt andmed on vananenud, ruumiline täpsus on ebapiisav või puudub teave liigi seisundi kohta), viiakse läbi täiendav analüüs. Täiendav analüüs võib hõlmata inventuuri, elupaigamudeli kasutamist, kameraalset hindamist või välitööd. Vajaduse korral võib Keskkonnaamet pikendada metsateatise menetlustähtaega, et võimaldada paikvaatlust sobival perioodil (nt lindude pesitsusperiood, taimede vegetatsiooniperiood). Kui liigi esinemist ei ole võimalik täiendava analüüsi tulemusel kinnitada, jätkub menetlus liigi kaitsepõhimõtete kohaselt.

Raieviisi vastavus metsamajandamise tabeli tingimustele

Kui liigiandmete kvaliteet on piisav ja metsateatis kattub liigi leiukohaga, hinnatakse kavandatava raieviisi ja selle parameetrite vastavust metsamajandamise tabelis sätestatud tingimustele. Otsustusloogika keskne küsimus on, kas kavandatav tegevus vastab tabeli tingimustele selliselt, et ebasoodsa mõju tekkimine liigi elupaigale ja Natura 2000 ala kaitse-eesmärgile on **välistatav**.

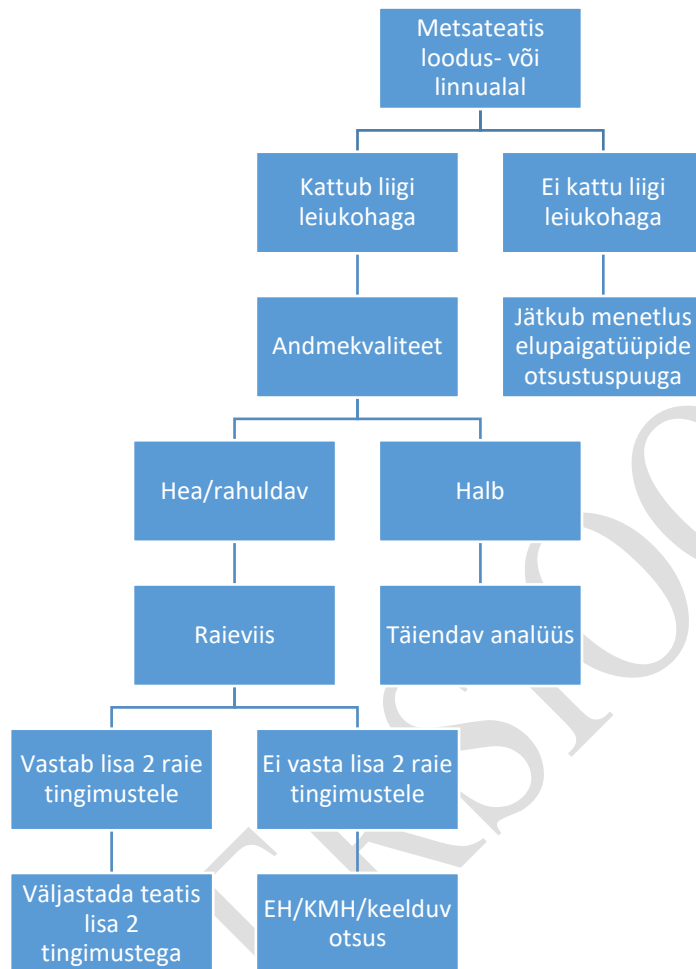
⁵⁷ Metsade väärtuspõhise kaitse korraldamise ja majandamise juhise tabel. Kättesaadav: <https://keskkonnaamet.ee/sites/default/files/documents/2024-04/Andmetabel.xlsx>

Juhul, kui kavandatav raieviis vastab metsamajandamise tabelis sätestatud tingimustele, võib metsateatise registreerida. Kui kavandatav raieviis ei vasta metsamajandamise tabeli tingimustele või kui tegevuse iseloomu, ulatuse või asukoha tõttu ei ole võimalik ebasoodsa mõju tekkimist välistada, tuleb metsateatis suunata keskkonnamõju eelhindamisele ning vajaduse korral keskkonnamõju hindamisele (Natura hindamine) vastavalt KeHJS-ile.

Kokkuvõtvalt liikide käsitlemine metsateatiste menetluses põhineb põhimõttel, et metsamajandamise tabelis sätestatud tingimused toimivad mõju välistamise mehhanismina. Kui kavandatav tegevus vastab nendele tingimustele, on metsateatise registreerimine võimalik. Kui mõju ei ole võimalik välistada, rakendatakse keskkonnamõju hindamise menetlust või keeldutakse metsateatise registreerimisest.

TÖÖVERSIOON

Joonis 5. Natura 2000 loodus- ja linnualal liigileiukohtade ja -elupaikade metsateatiste menetlemise otsustuspuu

4. Raiete kumuleerumine

Raiete kumuleerumine (võimendumine) saab tekkida, kui mitme ajas ja ruumis toimunud raie koosmõju tulemusel võib halveneda kaitseala kaitse-eesmärgiks olevatele väärtuste seisund või kahjustub ala terviklikkusel. Ala terviklikkus on lisaks ala kaitse-eesmärgile kogu ala hõlmava ökoloogilise struktuuri ja funktsioonide säilimine sellisel tasemel, mis võimaldab säilitada elupaigatüüpide ja liikide populatsioone, mille kaitseks on ala määratud. Niisamuti ala iseparanemise ja taastumisvõime säilimine ilma olulise välise sekkumiseta⁵⁸.

Üksikud väheintensiivsed raided ei pruugi kaitstavatele väärtustele negatiivset mõju avaldada, kuid nende koondumine samale alale või lühikese aja jooksul võib suurendada mõju ulatust või kestvust. Kumulatiivse mõju riski vähendamiseks toetatakse olemasolevale õiguslikule raamistikule (LKS, kaitse-eeskirjad, metsaseadus), ja kavas esitatud administratiivsetele meetmetele (raiekeeld metsaelupaigatüüpides, puhvervöönd, lisa 2 andmetabeli tingimused jne), mis võimaldavad hinnata, kas planeeritav raie võib muuta elupaigatüüpide või liikide kaitse seisundit ebasoodsas suunas. Kaitse-eeskirjades metsade majandamise tingimused on suunatud nii kaitse-eesmärke arvesse võttes kui kaitstavaid liike ning vähendamaks raiete intensiivsust, seades selleks raietele tingimused vööndite ja asukoha põhjal vastavalt suuruse, aja, raieliikide, metsade keskmise vanuse, puistute uuenemise jt kriteeriumeid arvesse võttes. Raiete intensiivsust kaitsealal vähendab metsaelupaigatüüpides vähendab majandamise keeld, nende ümber olev puhvervöönd ning metsade väärtuspõhiste majandamise põhimõtete rakendamine (lisa 2), mille järgimine aitab vältida liigi elupaiga halvenemist raie tulemusel. Lisaks, kui kaitse-eeskirjaga ei ole sätestatud teisiti, kehtivad metsaseadusest tulenevad puistu keskmise vanuse, keskmise rinnasdiameetri, langi suuruse ja metsa uuenemise kriteeriumid. Arvestada tuleb veel asjaoluga, et RMK kaitsealade piiranguvööndis uuendusraieid ei tee⁵⁹. Kogu kaitsevate alade metsamaast moodustab riigimaa 74,7% ja piiranguvööndi metsamaast 57,2%⁶⁰.

Alternatiivina (alternatiiv 2, joonisel 4) raiete kumuleerumise vähendamiseks on võimalus võtta kasutusele nn „70/50 printsiip“. Antud printsiibi põhimõtte tagaks kaitsealal tervikuna keskmise metsavanuse lävendi 70 aastat, mis peab olema kaitsealal vähemalt 50 % ulatuses. Metsade vanuse arvutamiseks kasutatakse olemasolevaid andmeid metsakorraldusest. Kui hoiuala, kaitseala või selle piiranguvööndi metsa vanuse ja ulatuse protsent jääb väiksemaks antud printsiibist, siis ei ole võimalik lage ja veerraieid teha, isegi kui kaitsekord ka seda võimaldaks teha. Lage- ja veerraie on raieliikidest olulisema mõju puistu struktuurile ja servamõjudele. Tingimused kehtivad Natura 2000 alade koosseisu jäävates siseriikliku kaitsealade piiranguvööndites ja hoiualadel.

Täpsemad kriteeriumid lage ja veerraie lubamiseks oleks järgmised:

- 1) Kaitsealal või hoiualal on kaitse eesmärgiks metsaliigid või metsaelupaigatüübid, kui neid eeskirjaga määratud ei ole (näiteks on vaid rabad või niidud) tehakse otsus lähtuvalt punkti 6 põhjal, jättes punktid 2-5 vahele.
- 2) Kaitseala piiranguvööndites või hoiualal tervikuna peab olema üle 70 aastast metsa vähemalt 50% metsamaast, ehk „70/50 printsiip“. Erandina tuleks kanakulli ja metsise PEP-des lähtuda kinnitatud PEPi kaitsekorrast („60/50 printsiip“) ehk lähtutakse punktist 6 jättes vahele 3-5 punktid.
- 3) Konkreetsetes piiranguvööndis peab olema üle 70 aastast metsa vähemalt 50% metsamaast

⁵⁸ Euroopa Komisjon, 2019. Euroopa Liidu Teataja „Teave Euroopa Liidu institutsioonidelt, organitelt ja asutustelt“. Kättesaadav: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019XC0125\(07\)&from=ES](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019XC0125(07)&from=ES)

⁵⁹ Riigimetsa Majandamise Keskuse arengukava 2024-2028. Kättesaadav: [RMK arengukava 2024-2028.pdf](#)

⁶⁰ Keskkonnaportaali Kaitstavate alade kõlvikuline jaotus. Kättesaadav: [Kaitstavate alade kõlvikuline jaotus | Keskkonnaportaal](#)

- 4) Natura aladel ei ole metsaelupaigatüübis raie lubatud.
- 5) Liikide esinemisel lähtutakse metsade väärtuspõhise majandamise juhise (lisa 2) toodud piirangutest ja soovitudest.
- 6) Kui kõik eelmised kriteeriumid on täidetud, siis lubatakse raie vastavalt kaitse-eeskirjas sätestatud piirangutele.

Erandid

- kui vanuse kriteeriumid 70/50 ei ole täidetud, siis on lubatud 0,5 ha lageraie hall-lepikutes ja remmelga puistutes.
- kui eraomanik soovib raiumata piirkonnas (max 0,5 ha) raie, siis seda võib ka kaaluda. Eeldusel, et kaitse-eeskiri võimaldab lage- ja veeraie sellises mahus.

TÖÖVERSIOON

5. Teemakaardid

NB! Käesolevas peatükis on esitatud kahe Natura 2000 ala näidiskaardid. Sama metoodikat rakendatakse kõigi Natura 2000 võrgustiku alade puhul, kus metsade majandamine on kaitse-eeskirja kohaselt lubatud.

Teemakaartide eesmärk on anda ruumiline koondvaade, kuidas käesolevas kavas kirjeldatud metsaelupaigatüüpide ja kaitstavate liikide administratiivsed kaitsemeetmed ning kehtiv kaitsekord Natura 2000 aladel omavahel suhestuvad. Kaardid koondavad informatsiooni kaitse-eesmärgiks olevate metsaelupaigatüüpide ja metsaliikide paiknemise, nende seisundi ning kaitsekorralduskavades seatud kaitse-eesmärkide kohta ning visualiseerivad alade kaupa rakendatavad raieingimused. Teemakaardid on menetlust toetavad visuaalid. Need ei kehtesta uusi õiguslikke piiranguid ega asenda metsateatiste menetlemisel tehtavat juhtumipõhist otsust, mis tehakse peatükkides 3.1 ja 3.2 kirjeldatud otsustusloogika alusel.

Iga teemakaart koostatakse ühe Natura 2000 ala kohta ning selle aluseks on järgmised andmekihid:

- loodusdirektiivi metsaelupaigatüübid ja nende inventeeritud piirid;
- kaitsealuste ja kaitse-eesmärgiks nimetatud metsaliikide leiukohad (punktid ja elupaigapolügoonid);
- elupaigatüüpide ümber määratud 30 m raiete mõjuala;
- kehtivad kaitse-eeskirjad (sihtkaitsevöönd, piiranguvöönd, hoiuala);
- metsade väärtuspõhise kaitse ja majandamise juhise tabel (Lisa 2).
- .

Nende andmete põhjal moodustatakse raieingimusi kirjeldavad kihid, mis lõigatakse omavahel läbi, arvestades raieingimuste hierarhiat. Hierarhia põhimõtte kohaselt jääb kehtima rangem. Kui metsaelupaigatüüpide puhul rakenduvad Natura 2000 aladel üldjuhul sarnased põhimõtted, siis kaitstavate liikide puhul sõltuvad raieingimused sellest, kas liik on ala kaitse-eesmärgiks või mitte ning milline on vastava liigi käsitlus Lisa 2 tabelis. Lisaks arvestatakse iga Natura ala piires paiknevate siseriiklike kaitsealade kaitsekorrast tulenevaid metsaraiete tingimusi. Seetõttu võivad raieingimuste kombinatsioonid ja nende ruumiline jaotus Natura alade lõikes erineda.

Kaartidel kujutatud valged või värvimata alad tähistavad kõlvikuid, mis ei ole metsamaa (nt soo, niit, veekogu).

Kaartidel kujutatud värvid põhinevad käesolevas kavas nimetatud erinevatel raieingimustel. Selleks jaotati liigitabelis olevad väärtused raieingimuste kaupa eri kategooriatesse: täielik raiekeeld, uuendusraie keeld, tingimustega uuendusraie, uuendusraie kuni 0,5 ha ja muud raieingimused. Elupaigatüüpidel eristatakse kahte kategooriat, mis on täielik raiekeeld ja puhverala ehk nn raiete mõjuala. Lisaks veel kaitse-eeskirjadest tulenevad tingimused. Seejärel tehti liigileiukohtade, elupaigatüüpide andmetest, puhveralast ja kaitse-eeskirjast raieingimustega kihid, mis lõigati üksteisest läbi arvestades raieingimuste hierarhiat, mille kohaselt jääb kehtima rangem raieingimus. Kui elupaigatüüpide puhul kehtivad Natura aladel ühesugused raieingimused, siis liikide puhul tingimuste seadmisel tuleb arvestada, kas liik on nimetatud kaitse-eesmärgiks või mitte (loe täpsemalt Lisa 2 tabelis). Lisaks tuleb arvestada iga Natura alale jäävaid siseriiklike kaitsealasid ja nendes tulevaid metsaraiete tingimusi. Seetõttu võivad

raietingimused iga Natura ala kohta erineda, tulenevalt siis ala eesmärkidest või kaitsekorrast. Raietingimused on kaartidel kujutatud kuute erinevasse kategooriasse. Kaardil valged/värvideta osad on teine kõlviku tüüp kui mets, näiteks soo, niit, veekogu jne.

Raietingimuste legend:

 täielik raiekeeld. Kehtib loodusreservaatides ja sihtkaitsevööndites (v.a. kaitsekorralduslike tööde käigus sihtkaitsevööndites). Piiranguvööndites ja hoiualadel vastavalt väärtustele ja selle tingimustele – liikide puhul vastavalt lisa 2 väärtuspõhise metsamajandamise juhisele, metsaelupaigatüüpide puhul täielik raiekeeld kõikidel Natura aladel.

 uuendusraie keeld. Kehtib Natura 2000 võrgustiku koosseisu kuuluva kaitseala ja püsielupaiga piiranguvööndis ning hoiualal vastavalt lisa 2 väärtuspõhise metsamajandamise juhisele.

 tingimustega uuendusraie. Kehtib Natura 2000 võrgustiku koosseisu kuuluva kaitseala ja püsielupaiga piiranguvööndis ning hoiualal vastavalt lisa 2 tabelile. Üldjuhul uuendusraie on keelatud, v.a. näiteks häilraie või aegjärgne raie.

 uuendusraie kuni 0,5 ha kehtib Natura 2000 võrgustiku koosseisu kuuluva kaitseala ja püsielupaiga piiranguvööndis ning hoiualal vastavalt lisa 2 tabelile.

 muud raietingimused. Kehtib Natura 2000 võrgustiku koosseisu kuuluva kaitseala ja püsielupaiga piiranguvööndis ning hoiualal vastavalt lisa 2 tabelile. Muud raietingimused võivad olla näiteks raiete teostamiseks ajalised piirangud, külmunud pinnase ja lumikatte nõue, täiuse nõue, keelatud võib-olla teatud puude ja põõsaste raie, keelatud võib-olla kokkuveoteede rajamine või raidmete ladustamine liigi leiukohas.

 puhverala. Kehtib Natura 2000 võrgustiku alal kuuluva kaitseala ja püsielupaiga piiranguvööndis ning hoiualal elupaigatüübi ümbruses 30 m raiete mõjualana. Kehtib ka olukorras, kus sihtkaitsevööndisse jääv metsaelupaigatüüp piirneb piiranguvööndiga, mille tulemusel 30 m raiete mõjuala kandub piiranguvööndi metsadele (juhul, kui seal ei ole rangema kaitsekorraga väärtust).

 kaitse-eeskirja tingimused. Tulenevad Natura 2000 võrgustiku koosseisu kuuluvast kaitseala kaitse-eeskirjast. Mitme siseriikliku kaitseala kattumisel Natura alal võivad eeskirja tingimused olla erinevad. Seda arvestatakse kaartidel väärtuste hierarhiast tulenevalt.

Alapõhised mõõdetavad kaitse-eesmärgid

Teemakaartide juurde kuuluvad alapõhised mõõdetavad kaitse-eesmärgid, mis kirjeldavad konkreetse Natura ala tasandil kaitse-eesmärgi saavutamiseks vajalikke ökoloogilisi eesmärke. Alapõhiseid mõõdetavaid kaitse-eesmärke kasutatakse mõjude hindamiseks.

Kääpa loodusala metsaelupaigatüüpide ja -liikide kaitse-eesmärgid

Metsaelupaigatüübid									
Kaitseväärtus	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse-eesmärk		Esinduslikkus ⁶¹	Üldine LK väärtus ⁶²	Panus FRV-sse/soodsasse seisundisse (%) ⁶³	Märkused
	P (ha)	LK seisund ⁶⁴	Andmekvaliteet ⁶⁵	Sõnaline kirjeldus ⁶⁶	P (ha)				
91D0* <i>Siirdesoo- ja rabametsad</i> KE – ei, LoD – I, LoA - ei	8,6 1,9 42,6	A B C	<i>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</i>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund ◆ parandada elupaigatüübi seisundit 	10,5 42,6	C	B	0,1 %	Lisada kaitse-eesmärgiks. Täpsustatud kaitse-eesmärk
9010* <i>Vanad loodusmetsad</i> KE – jah, LoD – I, LoA - jah	83,6 114,1 217,1	A B C	<i>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</i>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund ◆ parandada elupaigatüübi seisundit 	198 217,1	B	B	0,5 %	Täpsustatud kaitse-eesmärk

⁶¹ Elupaigatüübi esinduslikkus (keskmistatud): A – väga hea, B – hea, C – arvestatav, p – potentsiaalne, X – teadmata. Andmed EELIS-st. Täpsemalt: [metsaelupaigatüüpide inventeerimise juhend](#)

⁶² Üldine looduskaitse väärtus (keskmistatud): A – väga kõrge, B – kõrge, C – keskmine, X – teadmata. Andmed EELIS-st

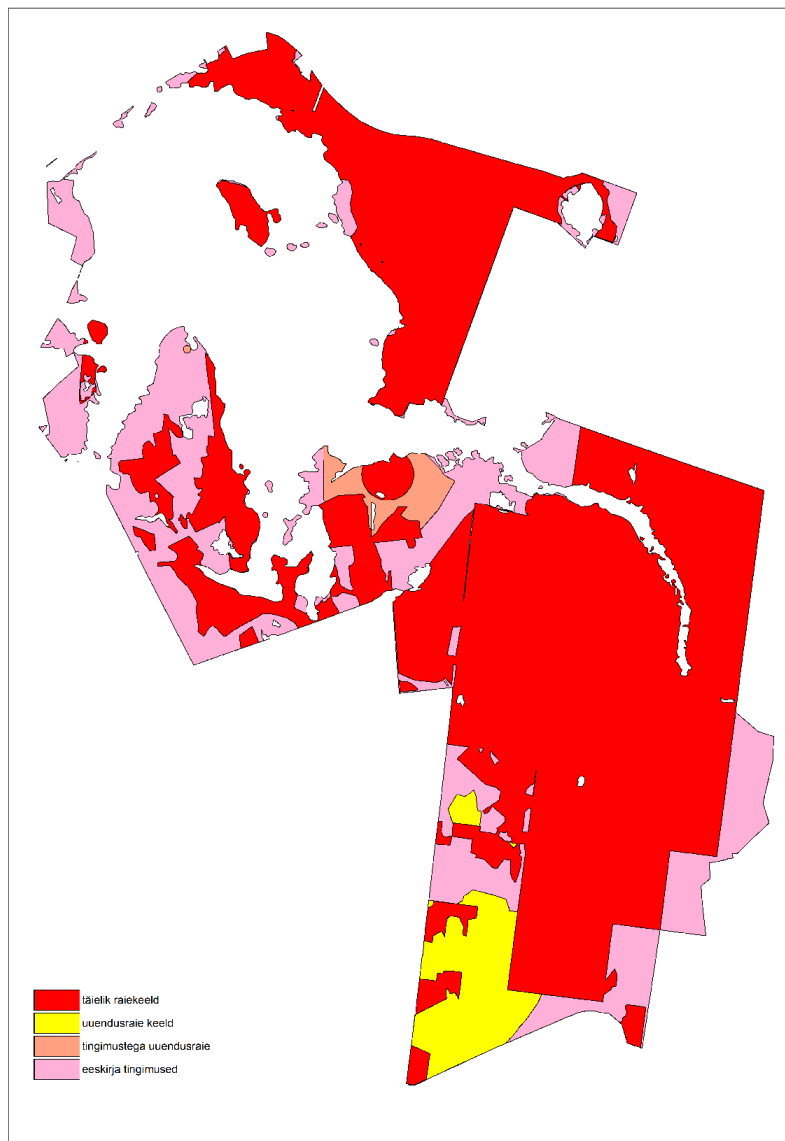
⁶³ Numbrid näitavad, milline on selle loodusala elupaigatüüpide osakaal kogu loodusdirektiivi aruande soodsast võrdlusväärtusest/osakaal selle loodusala elupaigatüüpide tegevuskavade soodsast seisundit.

⁶⁴ Looduskaitse seisund (Conservation): A – väga hästi säilinud, B – hästi säilinud, C – keskmiselt säilinud või osaliselt rikutud, X – säilimise aste teadmata. Andmed Tableaust

⁶⁵ Valida saab ainult ühe kategooria; kui andmed on kogutud eri allikatest, tuleb valida kõige olulisema andmeallika kategooria.

⁶⁶ Kaitse-eesmärgid seatakse LK seisundist lähtuvalt.

9050 Rohunditerikkad kuusikud KE – jah, LoD – I, LoA - jah	129,8	A	<i>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</i>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund ◆ parandada elupaigatüübi seisundit 	138	A	A	1,5 %	Täpsustatud kaitse-eesmärk
	7,81	B			1,2				
	1,2	C							
9080* Soostuvad ja soo-lehtmetsad KE – jah, LoD – I, LoA - jah	176	A	<i>täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang</i>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund ◆ parandada elupaigatüübi seisundit 	185	A	A	0,5 %	Täpsustatud kaitse-eesmärk
	9	B			23,5				
	23,5	C							

Kaitse-eeskirja raieingimused

Piiranguvööndis on keelatud uuendusraie, välja arvatud turberaie ja lageraie lankidena, mille kogupindala ei ole suurem kui 2 ha, laiusega maksimaalselt 30 m, kusjuures tuleb säilitada koosluse liikide ja vanuse mitmekesisus.

Alternatiiv 2 raieingimused

Piiranguvööndis on keelatud uuendusraie, välja arvatud turberaie ja lageraie lankidena, mille kogupindala ei ole suurem kui 2 ha, laiusega maksimaalselt 30 m, kusjuures tuleb säilitada koosluse liikide ja vanuse mitmekesisus. Lageraie lubamisel peab olema täidetud 70/50 printsiip.

Linnuraba loodusala metsaelupaigatüüpide ja -liikide kaitse-eesmärgid

Metsaelupaigatüübid									
Kaitseväärtus	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse-eesmärk		Esinduslikkus ⁶⁷	Üldine LK väärtus ⁶⁸	Panus FRV-sse/ soodsasse seisundisse (%) ⁶⁹	Märkused
	P (ha)	LK seisund ⁷⁰	Andmekvaliteet ⁷¹	Sõnaline kirjeldus ⁷²	P (ha)				
9010* <i>Vanad loodusemetsad</i> KE – jah, LoD – I, LoA – jah	36,9	A	♦ täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	♦ säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund ♦ parandada elupaigatüübi seisundit	224,2	B	B	0,73	♦ u 95% andmetest olemas ♦ korrigeerida elupaiga SDFi elupaiga pindala osas (SDF 225 ha → 511 ha). Paranduse põhjus: uus inventuur, uued alad, üks tüüp on inventeeritud teiseks.
	187,3	B			288,1				
	288,1	C							
9020* <i>Vanad laialehised metsad</i> KE – jah, LoD – I, LoA – jah	14,9	A	♦ täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	♦ säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund ♦ parandada elupaigatüübi seisundit	19,2	B	B	0,614	♦ 100% andmetest olemas ♦ korrigeerida elupaiga SDFi elupaiga pindala osas (SDF 225 ha → 43,6 ha). Paranduse põhjus: elupaigatüüp on inventeeritud teised elupaigatüübiks.
	4,3	B			24,5				
	24,5	C							

⁶⁷ Elupaigatüübi esinduslikkus (keskmistatud): A – väga hea, B – hea, C – arvestatav, p – potentsiaalne, X – teadmata. Andmed Tableaust. Täpsemalt: [metsaelupaigatüüpide inventeerimise juhend](#)

⁶⁸ Üldine looduskaitse väärtus (keskmistatud): A – väga kõrge, B – kõrge, C – keskmine, X – teadmata. Andmed Tableaust

⁶⁹ Numbrid näitavad, milline on selle loodusala elupaigatüüpide osakaal kogu loodusdirektiivi aruande soodsast võrdlusväärtusest/osakaal selle loodusala elupaigatüüpide tegevuskavade soodsast seisundit.

⁷⁰ Looduskaitse seisund (Conservation): A – väga hästi säilinud, B – hästi säilinud, C – keskmiselt säilinud või osaliselt rikutud, X – säilimise aste teadmata. Andmed Tableaust

⁷¹ Valida saab ainult ühe kategooria; kui andmed on kogutud eri allikatest, tuleb valida kõige olulisema andmeallika kategooria.

⁷² Kaitse-eesmärgid seatakse LK seisundist lähtuvalt.

9050 Rohunditerikkad kuusikud KE – jah, LoD – I, LoA - jah	31,1	A	◆ täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	◆ säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund ◆ parandada elupaigatüübi seisundit	62	B	A	1,05	◆ 100% andmetest olemas ◆ korrigeerida elupaiga SDFi elupaiga pindala osas (SDF 121 ha → 94 ha). Paranduse põhjus: elupaigatüüp on inventeeritud teiseks tüübiks, 0-elupaigad.
	30,9	B			31,62				
	31,6	C							
9080* Soostuvad ja soo-lehtmetsad KE – jah, LoD – I, LoA - jah	6,8	A	◆ täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	◆ säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund ◆ parandada elupaigatüübi seisundit	39,5	B	B	0,73-0,64	◆ u 98% andmetest olemas ◆ korrigeerida elupaiga SDFi elupaiga pindala osas (SDF 236 ha → 256 ha). Paranduse põhjus: uued alad.
	32,7	B			214,4				
	214,4	C							
91D0* Siirdesoo- ja rabametsad KE – jah, LoD – I, LoA - jah	211,4	A	◆ täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	◆ säilitada elupaigatüübi pindala ja hea seisund ◆ parandada elupaigatüübi seisundit	639,1	B	A	2,37-2,09	◆ u 99% andmetest olemas ◆ korrigeerida elupaiga SDFi elupaiga pindala osas (SDF 833 ha → 1045 ha). Paranduse põhjus: elupaigatüüp on inventeeritud teiseks elupaigatüübiks.
	427,7	B			405,8				
	405,8	C							

Metsaliigid						
Kaitseväärtus populatsiooni tüüp ⁷³ ja	Kava koostamisel olemasolevad andmed			Kaitse eesmärk	Panus FRV-sse/soodasse seisundisse (%) ⁷⁴	Märkused
	Populatsiooni suurus (min/max, täpne suurus/elupaiga pindala)	Ühik ⁷⁵	Andmekvaliteet ⁷⁶			
Natura loodusala eesmärgid						
<i>Kaunis kuldking</i> LKS – II, KE – ei, LoD – II, IV, LoA – jah,	196	taime	♦ põhineb peamiselt piiratud hulga andmete ekstrapoleerimisel	♦ vältida halvenemist	0,64-0,25	♦ täpsustada andmeid
Siseriiklikud eesmärgid						
<i>Kaljukotkas</i> LKS – I, KE – jah, LoD – ei, LoA – ei	2	paari	♦ täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	♦ vältida halvenemist	2	

⁷³ Populatsiooni tüüp: paikne, pesitsev, peatuv, talvituv vms

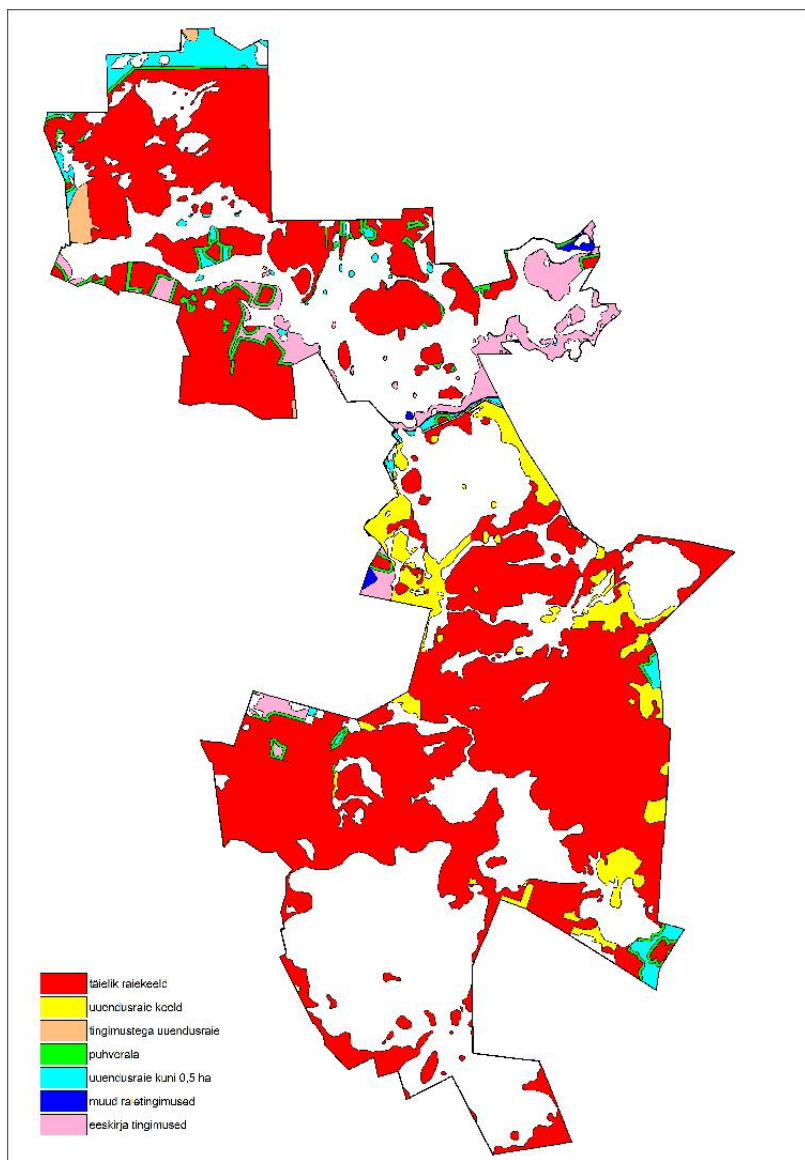
⁷⁴ 2019. a loodusdirektiivi aruande andmete põhjal (<https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/species/report/>) Numbrid näitavad, milline on selle loodusala liikide osakaal kogu Eesti liikide arvukusest / kõikide SDF-i kantud liikide arvukusest.

⁷⁵ Kasutatavad ühikud: isendite arv (rändajad (r), talvitujad (t), isased – metsis (kukke)), paaride arv (p), taimede arv (õitsvad varred, võrsed), puhmikute arv (taimed), elupaiga/kasvukoha suurus (ha), asustatud puud/kivid (samblad, samblikud, lendorav), asustustihedus (ha², linnuatlases), atlase ruutude arv (liigi esinemine), leiukohtade arv

⁷⁶ Valida saab ainult ühe kategoria; kui andmed on kogutud eri allikatest, tuleb valida kõige olulisema andmeallika kategoria.

<i>Metsis</i>	9	kukke	◆ täielik uuring või statistiliselt usaldusväärne hinnang	◆ säilitada liigi elupaiga ulatus ja hea kvaliteet ning populatsiooni suurus	0,73	
<i>LKS – II, KE – jah, LoD – ei, LoA – ei</i>	3	mängu				
	2679	ha/elupaik				

TÖÖVERSIOON

Kaitse-eeskirja raie tingimused

Piiranguvööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud uuendusraie, kusjuures uuendusraie tegemisel turberaiena tuleb säilitada koosluse liikide ja vanuse mitmekesisus.

Alternatiiv 2 raie tingimused

Piiranguvööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud uuendusraie, kusjuures uuendusraie tegemisel turberaiena tuleb säilitada koosluse liikide ja vanuse mitmekesisus. Lageraiete ja veeraie lubamisel peab olema täidetud 70/50 printsiip.

Lisad

Lisa 1. Natura alade nimekiri

Lisa 2.

[Metsade VP_majandamise juhis](#)

[Andmetabel](#)

TÖÖVERSIOON

Lisa 3. Kokkulepped kaitsealustele objektidele jäävate teetrasside ja liinikoridoride hooldamiseks ning metsaelupaikades sõitmiseks metsamajandustöödel

Teetrasside hooldamise põhimõtted

Teetrasside (teemaa) laius sõltub konkreetse tee kategooriast ning sellele rajatud taristust, kuid üldise põhimõttena tuleb tee valdajal tagada tee läbitavus ning sellel liiklejate ohutus. Täielikku ohutust ja teede läbitavust mistahes ilmastikutingimuses (trombid jms) ei ole võimalik saavutada, kuid teetrasside hooldusel püütakse siiski riske maksimaalselt vältida ning probleeme ennetada.

Sõltuvalt transpordimaale (teemaale) ja selle vahetusse naabruse jäävate kaitseväärtuste esinemisest (nt I kaitsekategooria linnuliigid, väga häirimistundlike linnuliikide pesapaigad, kõrge loodusväärtusega metsaelupaigatüübid, kaitsealused üksikobjektid), võib järgnevates põhimõtetes ette tulla kohapõhiseid erisusi, kuid üldise põhimõttena Keskkonnaamet

1. kooskõlastab teetrasside raadamise transpordimaa (teemaa) katastriüksuse ulatuses, kusjuures soovib säilitada tugevad elujõulised suured puud, mida ei ohusta lumevaalimine jm kahjustused ja mis ei takista teehooldustöid;
2. kooskõlastab teele ohtlike puude eemaldamise (eelistatult sanitaarraiena, vajadusel raadamisega) teemaaga piirnevas kaitseala piiranguvööndis ulatuses (kuni metsa ülariinde kõrguse laiuses vööndis), mis tagaks tee läbitavuse ja sõitjate ohutuse, kusjuures säilitada tuleb kõik tugevad elujõulised suured puud, mis ei ohusta teed ega sellel liiklejaid;
3. ei kooskõlasta teemaaga piirnevates rangelt kaitstavates vööndites (sihtkaitsevöönd, loodusreservaat) metsamaal raadamist, küll aga teele ohtlike puude raie sanitaarraiena, kusjuures langetatud puud jäävad vööndisse looduslikule arengule; vajadusel on lubatud tüvede järkamine ja teisaldamine teest kaugemale metsa alla;
4. kooskõlastab teemaaga piirnevates rangelt kaitstavates vööndites avamaa kõlvikutel (pärandniidud) raadamise koos puittaimestiku eemaldamisega;
5. nõuab, et raadamiste ja raiealade mahtu ei kajastata metsateatistes kogu transpordimaa ulatuses, vaid metsamaa kõlviku reaalses ulatuses ehk tegeliku raieala ulatuses;
6. arvestab/kontrollib eraldiste kaupa prognoositud sanitaarraie mahtu objekti kohta tervikuna, kuna prognoosid võivad eraldiste piires tegelikust vajadusest erineda;
7. kooskõlastab raietööd reeglina lindude ja lendorava pesitusperioodi välisel ajal (pesitsusaega tuleb arvestada perioodil 15.02-31.08), kuid kaalub kohapõhiselt vajadusel metsateatiste realiseerimist kaalutusotsusena ka lindude pesitsusaegse piirangu ajaks, kui tegevusega ei kaasne teadaolevat häiringut; *Praegu lisatakse kõikidele metsteatistele automaatselt: Looduskaitseaduse (LKS § 55 lg 6¹) alusel on keelatud looduslikult esinevate lindude tahtlik häirimine, eriti pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal. Lindude pesitsemise tippaeg on aprilli keskpaigast suve keskpaigani. Lindude asustustihedus on reeglina kõrgem segametsades (laane-, salu- ja soovikumetsades) ning kasvab metsa vanuse tõustes.*
8. keelab raiutud materjali ladustamise ja pinnase kahjutused (sealhulgas pinnase freesimise) kaitsealuste taimeliikide kasvukohtades ning pool-looduslikel kooslustel, s. h. keelab I ja II kaitsekategooria taimeliikide kasvualadel masinatega sõitmise taimede põhilisel õitsemis- ja viljumisperioodi ja pehme pinnasega;
9. nõuab puittaimestiku raiel pärandniitudel, et kännud tuleb jätta nii madalad, et edaspidi oleks ala hooldusniidukiga hooldatav ning pinnasekahjustuste tekitamisel tuleb pinnas tasandada;

10. nõuab veekaitsevööndites puittaimestiku maksimaalset säilitamist määral, mis ei takista teel liiklemist ega ohusta liiklejaid;
11. lubab kaitsealustel objektidel väljaspool teid liiklemist mootorsõidukitega või maastikusõidukitega teetrassi hooldamise eesmärgil ainult transpordimaa katastriüksuse ja raadatava ala piires;
12. nõuab kaitsealuste parkide ja üksikobjektide puhul iga üksiku puu tasemel tegevuste vajaduse kirjeldamist ja arboristide kaasamist hooldusvajaduse määramiseks ning hooldustööde läbiviimiseks, v.a. pääste- ja avariolukordades, mil piisab Keskkonnaameti teavitamisest;
13. kooskõlastab otsese ohu ja avariide korral kohapõhiselt ka erakorralisi ja erandlike tingimustega töid ohutuse ja turvalisuse tagamiseks ühe tööpäeva jooksul;
14. püüab üldise põhimõttena kogu Eestis transpordimaadele joonistatud metsaelupaiku võimalikult kiiresti korrigeerida;
15. koordineerib teetrasside puhastamise kommunikatsiooni RMK ja Transpordiametiga enne raieid, kui on selgunud taotletavad tööalad, mahud ja aeg.

Erisused:

- keelatud võib olla teetrasside raadamine nt. I kaitsekategooria liigi pesapaigas, kaitse-eesmärgiks seatud loodusdirektiivi metsaelupaigatüübis või liigi leiukohas vm. range kaitsega alal, kuid KeA püüab alati esmalt leida lahenduse, mis tagaks tee turvalisuse koos kaitseväärtuste säilimisega. Selliseks kompromissiks võib olla eritingimused nt kõrgemate ja ohtlike puude raieks, kuid madalama puittaimestiku säilitamine vms., lendorava pesapuude säilitamine jms.

Liinikoridoride hooldamise põhimõtted

Liinikoridoride kaitsevöönd on keskpingeliinidel 10+10 m ja kõrgpingeliinidel 25+25 m, mis peaks olema liini turvalisuse ning töökindluse huvides hooldatud. Madalpingeliinid (2+2 m) on 96% ulatuses juba ilmastikukindlad, mis tähendab, et kliendikatkestusi esineb seal vähem kui keskpinges, kuid liinikoridore on sellegi poolest tarvilik regulaarselt hooldada. Õhukaabli kaitsevöönd on 3+3 m.

Liinikoridoride rajamise, laiendamise ja hooldamise kokkulepped

1. Elektrilevi esitab olemasolevate liinikoridoride hooldamiseks ja laiendamiseks kaitsealustel loodusobjektidel raietööde vajaduse ja kogumahu hinnangu hooldustööde kavana Keskkonnaametile kooskõlastamiseks töödele eelneval aastal teisel poolaastal.
2. Elektrilevi poolt rajatav uus võrk ehitatakse reeglina maakaabliga ja võimalusel teede äärde olemasolevatesse kaitsevöönditesse.
3. Olemasolevates liinikoridorides masinatega liikumine on looduskaitseaduse (LKS) alusel liinirajatiste hooldustöödel piiranguvööndites vaikimisi lubatud (LKS § 31 lg 2 p 10 alusel) ja sihtkaitsevööndites ala kaitse-eeskirjadega (LKS § 30 lg 4 p 6 alusel olemasoleva rajatise hooldustööna); seega ei ole masinatega liikumiseks vaja eraldi kooskõlastust, küll aga lisajuurdepääsude rajamiseks (kui on vaja raiet, pinnase tugevdamist vms) kaitsealustel objektidel väljaspool liinikoridore.
4. Liinihooldusel enam kui 20 tihumeetrit (tm) üle 8 cm rinnasdiameetriga puude raiumiseks kinnisasjalt vajab Elektrilevi lisaks maaomaniku teavitamisele **tänaste regulatsioonide kohaselt** ka maaomaniku taotletud metsateatist või maaomanikult volitust teatise esitamiseks. Alla 20 tm raiemahu puhul teavitatakse maaomanikku ja küsitakse tema maal kavandatud tegevusele tingimusi.
5. Elektrilevi lähtub pesitsusrahu tagamisel [KeA kodulehel esitatud maatriksist](#).

Sõltuvalt liinikoridoride kaitsevöönditesse ja nende vahetusse naabruses jäävate kaitseväärtuste esinemisest (nt I kaitsekategooria linnu- ja taimeliigid, väga häirimistundlike linnuliikide pesapaigad, kõrge loodusväärtusega metsaelupaigatüübid, kaitsealused üksikobjektid), võib järgnevates põhimõtetes ette tulla kohapõhiseid erisusi, kuid üldise põhimõttena Keskkonnaamet

6. saab Elektrilevilt tööde kooskõlastuseks vektorkaardikihi, millele on kantud liinid ja nende koridoride vajalikud raadatavad reaalsed laiused ning KeA annab tingimused ja kaitseala valitseja kooskõlastuse seal kaitsealustele objektidele jäävate lõikude kaupa, kandes erinevate kooskõlastuse tingimustega lõigud ka kaardile;
7. kooskõlastab liinikoridoride raadamise vastava liini kaitsevööndi ulatuses, kusjuures soovib säilitada tugevad elujõulised suured puud, mis ei ohusta liine ega takista vajalikke hooldustöid;
8. kooskõlastab liinidele ohtlike puude eemaldamise (sanitaarraiena) liinikoridoridega piirneval alal ulatuses (kuni metsa ülarinde kõrguse laiuses vööndis), mis tagaks liini ohutuse, kusjuures säilitada tuleb kõik tugevad elujõulised suured puud, mis asuvad väljaspool õhuliinide kaitsevööndeid; sihtkaitsevööndisse langetatud puud jäävad vööndisse looduslikule arengule; vajadusel on lubatud tüvede järkamine ja teisaldamine liinist kaugemale metsa alla;
9. kooskõlastab sihtkaitsevööndites liinikoridorides varasemate koridoride laiendamise metsamaal (v.a. võsa hooldamist) ulatuses, mis tagab ohutud liinihooldustööd, ja liinidele ohtlike puude raie, kusjuures langetatud puud jäävad vööndisse looduslikule arengule; vajadusel on lubatud tüvede järkamine ja teisaldamine liinist kaugemale metsa alla.

10. kooskõlastab liinikoridoriga piirnevates kaitstavates võõndites avamaa kõlvikutel (pärandniidud) hooldustööd koos raiejäätmete koristamise ja tekkinud materjalide kokku vedamisega kinnisasja piires kinnisasjaomanikuga kooskõlastatult;
11. eeldab, et raadamiste ja raiealade mahtu ei kajastata metsateatistes kogu liinikoridori ulatuses, vaid metsamaa kõlviku reaalses ulatuses ehk tegeliku raieala ulatuses. Elektrilevi informeerib tööde teostajaid antud ettepanekust ja tööde teostamisel informeerib tööde teostaja maaomanikke antud juhisest;
12. arvestab/kontrollib eraldiste kaupa prognoositud raiete mahtu objekti kohta tervikuna, kuna prognoosid võivad eraldiste piires tegelikust vajadusest erineda;
13. kooskõlastab raietööd reeglina lindude ja lendorava pesitusperioodi välisel ajal (pesitusperiood on sõltuvalt liikidest vahemikus 15.02-31.08), kuid kaalub kohapõhiselt vajadusel metsateatiste realiseerimist kaalutusotsusena ka lindude pesitsusaegse piirangu ajaks, kui tegevusega ei kaasne teadaolevat häiringut; praegu lisatakse kõikidele metsteatistele automaatselt järgmise teade: Looduskaitseaduse (LKS § 55 lg 6¹) alusel on keelatud looduslikult esinevate lindude tahtlik häirimine, eriti pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal. Lindude pesitsemise tippaeg on aprilli keskpaigast suve keskpaigani. Lindude asustustihedus on reeglina kõrgem segametsades (laane-, salu- ja soovikumetsades) ning kasvab metsa vanuse tõustes. Elektrilevi lähtub [KeA kodulehel esitatud maatriksist, erandite puhul Elektrilevi kooskõlastab tegevused Keskkonnaametiga](#);
14. keelab raiutud materjali ladustamise ja pinnase kahjutused (sealhulgas pinnase freesimise) kaitsealuste taimeliikide kasvukohtades ning pool-looduslikel kooslustel (kaardiinfo avalikus rakenduses [X-GIS 2.0 \[looduskaitse\] \(maaamet.ee\)](#), lülitada sisse valik 'poollooduslik kooslus'), s. h. keelab I ja II kaitsekategooria taimeliikide kasvualadel masinatega sõitmise taimede põhilisel õitsemis- ja viljumisperioodi ja pehme pinnasega;
15. nõuab puittaimestiku raiel pärandniitudel, et kändud tuleb jätta nii madalad, et edaspidi oleks ala hooldusniidukiga hooldatav ning pinnasekahjustuste tekitamisel tuleb pinnas tasandada. Kändude kõrguseks jäetakse mitte rohkem kui 10 cm või suuremate kändude korral mitte kõrgemaks kui 1/3 kännu läbimõõdust;
16. nõuab veekaitsevõõndites puittaimestiku maksimaalset säilitamist määral, mis ei ohusta liine ega takista nende hooldust;
17. lubab kaitsealustel objektidel väljaspool teid liiklemist mootorsõidukitega või maastikusõidukitega liinikoridoride hooldamise eesmärgil ainult liinikoridoride piires (vt. ka p. 2);
18. kooskõlastab I ja II kaitsekategooria taimeliikide kasvuelupaikades maakaablite paigaldamise suundpuurimise (mitte kaevamise) meetodil; lubab avatud kaevise meetodit kasutada III kaitsekategooria liikide kasvukohtades;
19. ei kooskõlasta reeglina (metsamaal) uusi õhuliine (olemasolevaid võib rekonstrueerida);
20. nõuab looduskaitsealuste parkide ja üksikobjektide puhul iga üksiku puu tasemel tegevuste vajaduse kirjeldamist ja arboristide kaasamist hooldusvajaduse määramiseks ning hooldustööde läbiviimiseks;
21. kooskõlastab otsese ohu korral kohapõhiselt ka erakorralisi ja erandlike tingimustega töid ohutuse ja turvalisuse tagamiseks ühe tööpäeva jooksul. Kokkulepe kohaldub töödele, mille puhul klientidele elektriühenduse taastamiseks ei ole eelkõikulepe vajalik;
22. püüab üldise põhimõttena kogu Eestis liinikoridoridesse kaardistatud metsaelupaiku võimalikult kiiresti korrigeerida. Elektrilevi tagab kord nädalas andmete uuendamise enda infosüsteemides;
23. koordineerib liinikoridoride puhastamise kommunikatsiooni RMK ja Elektrileviga enne raieid, kui on selgunud taotletavad tööalad, mahud ja aeg.

Erisused:

- keelatud võib olla liinikoridori laiendamine nt. I kaitsekategooria liigi pesapaigas, kaitse-eesmärgiks seatud loodusdirektiivi metsaelupaigatüübis või liigi leiukohas vm. väga range kaitsega alal, kuid KeA püüab alati esmalt koostöös Elektrileviga leida lahenduse, mis tagaks liini turvalisuse koos kaitseväärtuste säilimisega. Selliseks kompromissiks võib olla eritingimused nt kõrgemate ja ohtlike puude raieks, kuid madalama puittaimestiku säilitamine vms.

TÖÖVERSIOON

Natura elupaigatüüpidel sõitmine metsamajandustöödel ja vaheladustuspaikade loomine elupaikadesse.

Üldreeglina tuleb metsamajandamisel elupaigatüüpides sõitmist vältida. LKS ja kaitse-eeskiri üldjuhul lubavad metsamajandustöödel sõidukitega sõitmist piiranguvööndis ja hoiualal tingimusel, et kaitseväärtusi ei kahjustataks oluliselt. Sõidukitega sõitmine on lubatud **külmunud, kuiva pinnasega või kui pinnas seda võimaldab.**

Sõltuvalt elupaikadesse jäävate täiendavate kaitseväärtuste esinemisest ja kaitsekorra eripäradest, võib järgnevatel põhimõtetes ette tulla kohapõhiseid erisusi. Esmalt tuleb kaaluda alternatiive, kui need puuduvad, siis võib elupaigatüüpides raiemasinatega läbisõitu ja puidu ladustamist erandina kaaluda tingimusel, et

1. eelistada selleks olemasolevaid trasse (vanad kokkuveoteed, kraavi- või liinitrasse, sihid, looduslikult avatumad alad) ja kohti, kus selleks ei ole vaja teha enam kui 8 cm puittaimestiku raiet, kusjuures kokkuveotee rajamiseks raiutud puitmaterjal jääb hajutatult elupaigatüüpi;
2. masinatega ei põhjustata pinnase kahjustusi, sealjuures tallamisõrna (nt. sambliku) ja märja pinnasega aladel liikumist tuleb maksimaalselt vältida või teha seda vaid külmunud pinnasega kandva talitee võimaluse korral;
3. kokkuveotee või vaheladustuspaiga rajamisel ei tohi langeda elupaigatüübi esinduslikkus. Tekkinud kahjustused (lühiajalised häiringud, mis elupaigatüübi seisundit ei kahjusta) korrastatakse pärast raietõid esimesel võimalusel, kui selleks on sobivad tingimused;
4. masinate liikumisteedele ja ladustuskohtadesse ei jää kaitsealuste taimeliikide kasvukohti (KeA võib kaaluda erisust vastavalt liigi tundlikkusele, ohustatusele, seisundile, kasvukohale);
5. tööd teostatakse väljaspool lindude ja loomade pesitsusperioodi (tavapäraselt 15.02-31.08);
6. külastusobjektide puhul tuleb arvestada, et juurdepääs ja esteetiline ilme oleks vähemalt samaväärselt tagatud;
7. liikumisteed (juhul, kui on vajadus läbi elupaigatüübi sõita) kooskõlastatakse kaardipõhiselt Keskkonnaametiga ja neist väljaspool masinatega sõitmine on keelatud.

Magevee elupaigatüüpides (jõesed ja ojad, järved, allikad) tuleb arvestada järgmiste tingimustega, et

1. masinatega ei sõideta veekaitsevööndis ega veekogus; veekogu ületamise vajaduse korral tuleb sinna rajada masinatele ajutine ülepääs, mis välistab veekogust läbisõidu ja kallaste kahjustamise.

Paljandite, karstide ja koobaste korral tuleb arvestada järgmiste tingimustega, et

1. paljandi servale lähemale kui 30 meetrit ei sõideta;
2. ei sõideta nähtavatele karstilõhedele tehnikaga lähemale kui 10 meetrit.

Pärandniitudel tuleb arvestada täiendavalt järgmiste tingimustega, et

1. vältida hajutatult sõitmist;
2. pinnasekahjustused esimesel võimalusel taastada selliselt, et see ei takistaks edaspidi niidu hooldust;
3. metsamaterjali ladustamine on keelatud;

4. puittaimestiku raiel pärandniitudel tuleb jätta kännud nii madalad, et edaspidi oleks ala hooldusniidukiga hooldatav;
5. raiealalt tuleb koristada kõik raiejäätmed, mis on pikemad kui 0,5 m ja/või jämedamad kui 5 cm;
6. üle hooldatava niidu on lubatud masinatega sõitmine üksnes pärast hooldustegevuse lõppemist.

TÖÖVERSIOON

Lisa 4

Kaitse korraldust reguleerivate aktide loetelu

TÖÖVERSIOON